

KÖZÉLETRŐL ÉS KULTÚRÁRÓL SALGÓTARJÁBAN 2008/2.

KARANCIS

KARANCIS

tarjáni VÁROS-
LAKÓ

a gyerekkor erdejében

Pipis-hegy

félrevert szöveg

Meszes

majd megszokjuk a mezőnyjátékot is

KALVÁRIA

elár(v)ult gyerekek a fák alatt

páncélszekrénybe zárt levéltitok

kiemelt helyen játszunk a bajnokságban

vezércsere a hőmérőben

ahol a vonat kisvonat

(ucsellel festett dárdaerdő)

(f)ék

még ma velem leszel

28 50
13 11 12

bogaras vagy
bogaras vagyok
vagyogatok

TARTALOM

IN MEMORIAM

4 MARSCHALKÓ ZSOLT: NE NÉZZ HÁTRA!

VÁROSÉPÍTÉSZET

5 INTERJÚ RAJK LÁSZLÓ ÉPÍTÉSSZEL

70-ES ÉVEK

10 VOLT EGYSZER EGY NYOMDAKLUB

EMLÉKEZÉS

14 CSAK NEM SZEPESI JÓZSEF LÁNYA VAGY?

OKTATÁS

16 BÁBJÁTÉK HATÁROK NÉLKÜL

RECENZÍÓ

19 PHILIP GRÖNING: A NAGY CSEND

KITEKINTÉS

20 A VILÁGUTAZÓ ITTHON ÉL A LEGSZÍVESEBEN

AVANTGÁRD

23 ELTERVEZETT VÉLETLENEK

KÖRKÉP

25 HIDAK NÓGRÁD MEGYÉBEN

HELYTÖRTÉNET

29 A TARJÁNI NAGYLAKTANYA

NYELVÉSZET

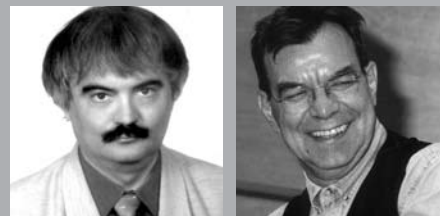
31 NEM GÖRÖG A HARASZT

PUNK

32 A MACSKANADRÁG-SZTORI

SZENTFÖLD

35 JERUZSÁLEMBEN, EGYEDÜL

Közéletről és kultúráról Salgótarjánban ■ TARJÁNI VÁROSLAKÓ ■ 2008/2. (8. szám) ■ ISSN szám: 1788-3741 ■ Ára: 400 Ft

Lapalapító: Ercsényi Ferenc,
a szerkesztőbizottság elnöke
Főszerkesztő: Balás Róbert
Képszerkesztő: Kovács Bodor Sándor
Tördelőszerkesztő: Moravszki András

Weboldal: varoslako.extra.hu
E-mail cím: varoslako@yahoo.com

Címlapon: Fő tér (Fotó: Kovács Bodor Sándor)
Belső borítón: Nagy Pál: Salgótarján (képvers, 1976)
Hátlapon: Botos Zoltán, Balázs János és Szepesi József
a 60-as évek közepén a salgótarjáni Cigánydombon
(Fotó: Szabó Tamás)
Kiadja: EF-Team Bt., Salgótarján
az ügyvezető
Postacím: 3104 Salgótarján, Hősök útja 10/a.
Nyomda munkálatok: Runner Média Kft., Balassagyarmat
Felelős vezető: Hajdú József

Lapunk megjelenését a Szabó Miklós Tudományos Ismeretterjesztő, Kutatási és Oktatási Szabadelvű Alapítvány támogatta.

Köszönet a lapszám elkészítésében nyújtott segítségéért

Baráthi Ottónak, Bedegi Deának, Bedegi Győzőnek, Buda Lászlónak, Cs. Sebestyén Kálmánnak, Gáspár István Gábornak, Handó Péternek, Kimnek, a Nógrád Történeti Múzeumnak, Petrovics Zsuzsának, Szepesi Évának, Tatár Csabának, Varga Mátyásnak

MARSCHALKÓ ZSOLT

ÍRÓ, KÖLTŐ
(1962 - 2008)

Kötetei:

Ostromállapot

Salgótarján,
Nógrád Megyei Könyvtár, 1991

Kaméleonidász

Salgótarján,
Balassi Bálint Könyvtár, 1994

Vándor az óceánnál

Salgótarján,
B-Humanitas Stúdió, 1999

Holdkirály

Salgótarján,
B-Humanitas Stúdió, 2003

Ostromállapot – Különlenyomat

Salgótarján,
B-Humanitas Stúdió, 2004

Ne nézz hátra

„Ne nézz hátra, jön a farkas!”

a lámpafény-szurdalta ködben rohanj

karmos bozóton keresztül

karok ág-erdejében

tüske tépje arcod

ijesszenek lápi lidércek

úszd át a folyót és

ne gondolj a piranhákkal

s hogy a tulsó parton

várnak már a hiénák

vájd sziklába a körmöd

mászd meg a kék hegyeket

csak a csúcsot figyeld

a szakadékot soha

rohanj a parti fővényen

az esőmosta kockaköveken

denevérek barlangjában

a szélcibálta hídon keresztül

tülkölő autók közt

fagyökérbe kapaszkodj

de ne nézz hátra

mert mögötted a falka

vagy ha nem az hát az ordas emlékezet

nyúlnak már feléd a bizonytalanság

polip-csápjai

a hitetlenség láthatatlan indái

s megkötöznek mint

Gullivert a törpék

ha elérnek

hát ne állj meg

fuss rohanj

míg sírodon fű nem nő

gaz lány moha

és ne nézz hátra

ne hátra soha

[1995]

Marschalkó Zsolt 1962-ben született Salgótarjánban. Az Esztergomi Tanítóképző Főiskolán (1984), az Egri Tanárképző Főiskolán (1987), majd a Budapesti Zeneakadémia RTV – zenei rendező szakán diplomázott (1994). 2005-ben médiatanári szakvizsgát tett. Audiovizuális könyvtárosként, zenetanárként dolgozott. Utóljára a Váci Mihály Gimnázium tanára volt, Bátorlyerényén.

1977-től játszott a Salgótarjáni Szimfonikus Zenekarban.

A Balassi Bálint Asztaltársaság alapító tagja.

A Katolikus Társadalomtudományi Akadémián filmforgatókönyv-írást tanult.

A Palócföld szerkesztőbizottsági tagja (1997–2001), illetve szerkesztője volt, 2001–2002-ben.

Négy kötete jelent meg eddig, több folyóiratban, antológiában publikált.

Legnagyobb irodalmi sikerének tartotta az Újpesti Színház drámapályázatának megnyerését (1994), a Kaméleonidász című komédiájának ottani bemutatóját.

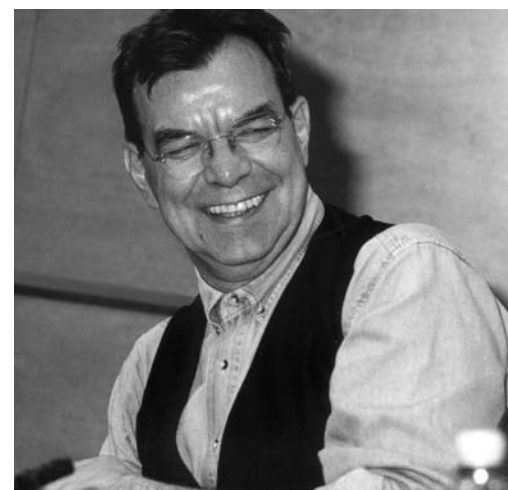
17 színdarabjából eddig 8 került színpadra.

Vándor az óceánnál című verseskötetéért Jobbágy Károly-díjat kapott, 2000–2001-ben a soproni Petőfi Színház drámaíró-ösztöndíjasa, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Színházi Dramaturgok Céhe támogatásával.

A MODERN ÉPÍTÉSZET MÚLTJA ÉS JÖVŐJE INTERJÚ RAJK LÁSZLÓ ÉPÍTÉSSZEL

„Salgótarján tervezői hittek abban, hogy nem csak egy új várost, de egy új életformát is teremtenek.”

■ RAJK LÁSZLÓ

► BESZÉLGETŐTÁRS: KOVÁCS BODOR SÁNDOR*

■ Nagyon sok mindent szeretnék beszélgetni önrel, mégis, ami leginkább érdekelne: mi a véleménye Salgótarján építészeti örökségéről. Itt van ez a modern városközpont, amit megépítettek a '60-as évek közepétől a '70-es évek végéig, és az itt élő emberek nagyobb része úgy van vele, hogy nem igazán szereti. A kisebb része elfogadja, hát legyünk rá büszkék, mondják, mert mégis csak valami egyedi dolog ez. Ha messziről jött embert kérdezzünk, akkor valaki azt mondja, hogy ez egy falanszter (például Gécz János, a Veszprémben élő költő), vagy, hogy ez egy kétszintes város volt, kétszintes épületek álltak a főutcán, és hogyan lehetett nyolcemeletes házakkal telerakni ezt a völgyet. Ez nem autentikus, nem szerves (Ráday Mihály). Ugyanakkor láttam francia építészeti szakkönyvet, ahol a város látképe, mint a modern városépítészet egyik kiváló példája szerepelt. Egy szó, mint száz, ön milyennek látja ezt a várost?

Nem akarok nagyon messziről indítani, de a második világháború építészetére jellemző, hogy fenekestől forgatta fel az addig elfogadott építészetet, merőben új utakat próbált felkutatni, és talált is. Az biztos, hogy erre az építészeti attitűdre, amely hozzánk a '60-as években érkezett, ma azt mondjuk, hogy sok kárt okozott. Ugyanakkor, azt is kimondhatjuk: ezeknek az építéseknek meggyőződésük volt, hogy a boldogságot, az új várost, az új egészséges életmódot és az új társadalmi együttélés életterét fogják megteremteni. 2000-ben, Berlinben az egyik fő millenniumi kiállításnak az volt a címe, hogy *Boldogság, város, tér*. Ebben a kiállításban azt vizsgálták meg: az építések tényleg azt gondolták-e, hogy boldogabbá tehetik az embereket azokkal a premisszákkal és városépítészeti elvekkel, amelyeket kitaláltak. Kiderült, hogy ez a kísérlet nem sikerült. Nem sikerült Franciaországban, nem sikerült Németországban, nem sikerült Magyarországon, sehol sem sikerült. Ez zsákutca volt, ugyanakkor azok a generációk, akik ezekben a házakban, lakótelepeken nőttek fel, mégiscsak elfogadják, mint ahogyan a kisgyermeknek a háború alatt is volt boldogságélményük arról, amit megéltek, pedig az maga volt a szörnyűség. Nem akarom a kettőt összehasonlítani, de mégis van ilyen paradoxon.

Amit hozzátennék a mostani paradoxonhoz, az egy újabb gondolat, amiből még nem lehet tudni, hogy mi lesz belőle. Ezt úgy hívják, hogy *frankfurti elv*, amely majdhogynem visszatér a '60-as, '70-es évek építészeti elveihez. Tudniillik ez az elemzés kimondja azt, hogy a mai környezettudatos, környezetvédő, a természetet jobban tisztelő világban, a legkörnyezetkímélőbb, legkörnyezettudatosabb építészetet úgy hívják, hogy felhőkarcoló. Azt az elvet vallja – *ami lehet, hogy túlhajtott racionalitás, de mégis van benne igazság* –, hogy például környeztikímélőbb közlekedési eszközt, mint a lift, eddig még soha senki nem talált ki. És ha az emberek összes környezetszennyező tevékenysége egyetlen helyre összpontosul, amit úgy hívo, hogy felhőkarcoló, akkor biztos, hogy ezzel kímélem a természetet. Biztos, hogy az infrastruktúra koncentrációjában megint csak környeztikímélő dolgot hajt végre. Ehhez a frankfurti elv egyetlen dolgot tesz még hozzá, ezt csúnya szóval úgy hív-

RAJK LÁSZLÓ építész, látványtervező

1949-ben született Budapesten.

1999: A Francia Köztársaság Nemzeti Érdemrendjének lovagja.

2005: Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje

2005: A Lengyel Külügyminisztérium és Gdańsk városának Szolidaritás Érdeme

2005: "Doctor of Liberal Arts - DLA" tudományos fokozat, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészmérnöki Kara Nős, felesége *Rajk Judit* énekművész.

1972-ben szerzett építészmérnöki diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán. 1975-76-ban építészetet hallgatott Montrealban a McGill Universityn, majd 1978-ban ugyanott Master of Architecture tudományos fokozatot szerzett. 1978-81 között a BME posztgraduális Mesteriskolájának hallgatója. 2002-től a Royal Institute of British Architects (RIBA, nyilv.szám: 10619269) rendes tagja, 2002-2004 között a Royal Architectural Institute of Canada (RAIC, nyilv.szám: 108627) tagja. 2003-2004-ben az Európai Bizottság akkreditált szakértője volt. 2004-től a Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumának tagja.

1983-ban a franciaországi Károlyi Mihály Alapítvány (Vence) ösztöndíjasa, 1986-ban a Columbia University (New York, USA) ösztöndíjas vendéghallgatója.

1972-75: a Lakóterv, 1975-86: az Iparterv építész. 1972-77: a Nontecton csoport (vezető: Párkányi Mihály) tagjaként egy teoretikusan megalapozott építészeti rendszer kidolgozásában vesz részt, 1971-75: a Kovács István performance csoport (vezető: Najmányi László) tagja, részt vesz a Halász Péter vezette Kassák Stúdió produkcióiban.

1973-tól több mint 30 színpadi produkció látványtervezője, 1978-tól mintegy 40 magyar és nemzetközi film látványtervezője, 1981-89: számos szamizdat (illegálisan készített és terjesztett) kiadvány, plakát, kitűző, logó tervezője, kivitelezője és nyomdása. 1981-től: számos látványterv elkészítésében, kiállításon, pályázaton vesz részt. 1989-91: a Mafilm látványtervezője, 1992-től a Színház- és Filmművészeti Egyetem Film Főtanszakán filmépítészetet tanít, 1995-től a Köztigón Építész Stúdió tulajdonosa és vezető tervezője. 2004-től a Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumának tagja.

Mint építész, tagja lett az avantgárd művészeti mozgalomnak. 1975-től a rendszerváltó Demokratikus Ellenzék tagja. 1980-tól tiltó listára kerül, csak névtelenül vagy álnéven dolgozhat. 1981-ben Demszky Gáborral (1990-től Budapest főpolgármestere) megalapítja a független lap- és könyvkiadó AB Kiadót, lakásán megnyitja a szamizdatokat terjesztő „Rajk-butikot”. 1983-ban, sorozatos házkutatások, letartóztatások után kilakoltatják, lakását elkobozzák, a „Rajk-butik” beszünteti működését. 1988-ban a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd a Szabad Demokraták Szövetsége alapító tagja, alapításától tisztségviselője. 1990-96: a rendszerváltást követően a Szabad Demokraták Szövetsége országgyűlési képviselője, az Országgyűlés kulturális- és külügyi bizottsága tagja. 1996-ban, tiltakozásként a kormány szinten megjelenő korrupció ellen, lemond képviselői mandátumáról.

ják a szakemberek, hogy *ráhordás*. Hogyan tudom ráhordani azt a tízezer embert, aki a felhőkarcolóban lakik, a munkahelyére, vagy ahová éppen el akar jutni. Ezt hívják földalattinak, metrónak. Ez a furcsa elv kezd tetet ölteni. Magyarországon és sok más országban környezetrombolónak tekintik a metró és a felhőkarcolót. Lehet, hogy tényleg ez a jövő, amit a sci-fi filmekben látunk, s ezekkel tudjuk leginkább megvédeni a környezetünket. Az biztos, hogy nem a családi házakkal. Azt ma már könnyű belátni, hogy, ha kimegyünk a városból és felépítjük a családi házakat, az nem használ a természetnek; sem az infrastruktúra, sem a lebetonozott úthálózat, semmi ilyesmi. Lehet, úgy érzem magam a házam udvarán, hogy a természet része vagyok, hiszen vályogból építkezem és napelemmel fűtök, de összességében többet ártok a környezetnek.

Furcsa, hogy az utóbbi 20 évben mindenki tagadta mindazt, ami Salgótarjánban annak idején megvalósult. Könnyen el tudom képzelni, hogy 20 év múlva Tarján megint modellvárosként fog belépni a köztudatba, azzal, hogy ebben a szét-

terülő völgyben elhelyezkedő épületek mégiscsak egy fura modernitást jelentenek. Lehet, hogy ez sokkal környezettudatosabb építés; lehet, hogy 20 év múlva a kisházakat fogják lebontani, s ezek fognak megmaradni. Nem tudom.

Ahogy ma az építészek álma az, hogy jó házat tervezzenek, úgy a '60-as, '70-es években az volt, hogy jó várost. Az építészeti tevékenységeknek a csúcspontja akkor a várostervezés volt. Ez ma kicsit felborult, de lehet, hogy a *frankfurti elvel* viszatérünk ehhez, és az építész álma az lesz, hogy jó kis felhőkarcolót tervezzen. A témához még egy példát hoznának. Ma Magyarországon még elképzelhetetlennek tartjuk, hogy felhőkarcolót lakóháznak építsünk. Magas ház már van, de felhőkarcoló lakóház még nincs, ilyen zsiráfot még nem láttunk a világon. Egyetérthetünk abban, Svédország környezettudatos ország. Malmöben mégis a második – ötven emeletes – felhőkarcoló lakóház épül. Tehát nem New Yorkban, nem Manhattanben vagyunk, és nem arról van szó, hogy ott drága a telek, és fel kell építeni egy gazdaságilag jól átgondolt, nagy profitot termelő épületet. Svédországban vagyunk, Malmöben, ahol van elég terület, és mégis a második felhőkarcoló lakóház épül. Miért? Mert úgy látják, hogy ezzel kímélik leginkább a környezetüket.

■ **Erről eszembe jut, hogy Belgiumban, a fényárban úszó autópályákon, egy szerdai napon hajnali kettőkor akkora forgalomban autóztunk, mint amilyenben Magyarországon, az M3-ason, egy átlagos hétfő reggelen szoktunk. Hová megy ez a rengeteg ember, kérdeztem vendéglátónktól. Munkából haza, volt a válasz. Visszatérve Salgótarjánhoz, lehetett volna ezt másképp csinálni 1964-ben?**

A '60-as években még nem, de a '70-s években már nagyon sok helyen alakultak ki más típusú városépítészeti megoldások, amelyek jobban illeszkedtek a helyi adottságokhoz, a környezethez. Nem vagyok urbanisztikai szakértő, de a '60-as évek Magyarországon az előregyártás, az iparosított építészet vált egyeduralgódóvá. Mindez nem feltétlenül állami intésre következett be, hanem erre hajlottak az építészek is. Ehhez képest a '70-es években már sokkal rugalmasabb technológiákat alkalmaztak, mondjuk, téglából építették a házakat és nem betonpanelből. A paneles építkezés nyilvánvalóan egy zárvány, és mivel nem lett folytatása, Salgótarjánban is zárvánnyá változott.

■ **A betonnak ezzel leáldozott?**

Inkább az előregyártásnak, nem is annyira betonnak. Az a kérdés, hogy az építőanyagok használatában milyen újabb események történnek addig. A beton legnagyobb hátránya, hogy bonyolult és drága az újrahasonosítása. Igaz, a téglával is ugyanez a helyzet, de az mégiscsak organikusabb anyag. A beton viszont irgalmatlanul olcsó és praktikus. Jelen pillanatban senki sem tud olyan anyagot felmutatni, amely ilyen kevés szakértelmet igényel. Bárki elolvassa a cementes zsákra ráírt receptet, és otthon, egy lapáttal elkészíti. Nagyon nehéz helyettesíteni. Rengeteg kísérlet volt kénnel, vá-

lyoggal, agyaggal, de ilyen szinten egyik sem vált be. Sajnos ez nem környezetbarát anyag, és irgalmatlan energia kell az előállításához. Ugyanakkor nem gondolom, hogy a beton használata mögött nagy építőipari konspiráció állna.

■ A mai felhőkarcolók miből épülnek?

Az a fura, hogy mostanáig acélból építették, de ma már inkább vasbetonból. Az utóbbi időkben még az amerikaiak is átállnak erre. Nagy valószínűséggel olcsóbb a technológia. Könnyebb a szállítása, nem kell nagy elemeket mozgatni, mindenféle előnye van. Ugyanakkor megjelenésében

nem igazán különbözik. Londonban az a bizonyos uborkaalakú felhőkarcoló acélszerkezetű, Barcelonában az ugyanolyan uborka már vasbetonból készült. Dubaiban most az ezrével épülő felhőkarcolók általában vasbeton szerkezetűek, vagyis ők már átálltak erre a technológiára; valószínű, hogy náluk az acélgyártás nehezebben megoldható. Viszont Kínában, most az olimpiára szinte minden acélból készült. Tehát nem tudom igazából megjósolni, mit hoz a jövő, de azt látom, hogy a betont a felhőkarcolók építésénél is elkezdték használni.

■ A jövő építészete hatni fog az emberi viszonyokra?

Eddig is hatott.

■ **Itt van a családi házas övezet. Úgy látom, az meg tudja teremteni a társas viszonyokat. Átjön a szomszédom, és fűnyírás közben megiszunk egy sört, vagy sütünk egy kolbászt. A panelra azt mondják, hogy elidegeníti az embereket egymástól. Ismerjük az elrettentő példákat.**

Igen, ez előfordul egy családi háznál. Biztos, hogy van valami hatással a társas viszonyokra, de én például gangos házban nőttem fel Pesten. Ugyanolyan volt, mint egy kis falu. Ugyanakkor egy felhőkarcolót nem úgy képezek el, mint egy 50 emeletes panelházat. Senki sem így képzelel el. Csak, mint elvet, hogy nem széltiben kell növekedni, hanem fölfelé, ha tényleg azt mondjuk, hogy gondolkozz globálisan és cselekedj lokálisan. Az egész pesti értelmiségi attitűdöt alapjaiban rengeti meg a frankfurti elv, de mindenesetre, ezt sokáig senki sem merte kimondani. Most ki merik mondani, és nem hiszem, hogy e mögött a felhőkarcoló-konzorciumok összeesküvése állna. Bár én is gyanakodom, hogy nem egészen igaz, amit állítanak, de nagyon logikusan tűnik.

■ Hogyan képzelel el a jövő városát?

Két-három évvel ezelőtt a Newsweekben megjelent egy cikksorozat, miszerint Európában annyira a paragon heverő, mezőgazdaságilag meg nem művelt föld, hogy a természet visszahódítja ezeket, tehát nemcsak Kambodzsában történik meg az, hogy Angkort benövi az őserdő. Jelenleg például, nem tudják megmondani, hogy mikor lépték át a lengyel farkasok a német határt. Elképzelhető, hogy – ha ez így megy tovább – 30 év múlva puszkát kell magaddal vinned, ha kirándulni indulsz. A zöldek sem így gondolták a Föld visszahódítását. A világ olyan furcsa irányba kezd menni, amire senki sem számított, így például arra sem, hogy megszűnik a mezőgazdasági termelés. A nyest nem azért jön be a padlásodra, mert domesztikálódik, hanem, mert nincs köztetek kufferzóna.

Az erdő már ott van a kerted szélén, mert nincs köztetek kukoricaföld. A VI. kerületben lakom, s a nyestek és a nyusztok ott randalíroznak a padláson. Salgótarján tervezői egyébként a város központjáig akarták „beengedni” az erdőt... Lehet, hogy ha felhőkarcoló épül, akkor oroszlánok és hegyi medvék fognak ott ólálkodni, és ez egy sor nagyon fontos problémát felvet.

■ **Ma az a trend, hogy az individuuum elszigetelődik ettől a káosztól, ami a hétköznapokat jellemzi. Ez ellentmond ennek a gondolatnak, hogy koncentrálódjunk egy lakóterbe, egy felhőkarcolóba. Maga a világézés az, hogy az emberek meneküljenek ezekről a helyekről, és nem az, hogy koncentrálódnak, akár Malmö emberléptékű felhőkarcolóiba. A downtown mostanra üres Amerikában, tekintve, hogy a civilizáció úgy alakult ki, hogy a lecsúszott rétegek beköltöztek a régi, elhagyott házakba.**

Ez ciklikus, és Budapesten most visszaváltozik. A XIII. kerület polgármestere mesélte, hogy növekszik a lakossága. Megfordult a trend, és jönnek vissza az emberek. Kiderült, hogy a zöldövezeti alvóváros elgondolása nem működik. A gyerek felnőtt, elment, mit kezdjen az ember azzal a nagy házzal? Vagy a gyerek kicsi, iskolába kell vinni, jobb, ha közelebb laknak. Ha egyetemre kell menni, akkor vesznek egy garzonlakást, és jön a pici lakás bumm. Körülbelül 250 ezer ember költözött el Pestről, és most jönnek vissza. És az a furcsa, hogy éppen a gazdagok.

■ Újjáépült a Ráday utca.

Igen, de ezt nem az építész csinálja. Nagyon büszke vagyok a szakmámra, de nem mi szoktuk ezt iniciálni, hanem az üzletemberek, a megrendelők. Megmondom őszintén, hogy amikor a Lehel piacot terveztem, nagyon szkeptikus voltam. Ez akkor készült, amikor a Westend, és az egész ország csak azt hajtogatta, hogy shopping center, meg pláza stb. Ebben a helyzetben mégis beállított egy önkormányzat, hogy piacra van szüksége. Megkérdeztem: *hogy gyerekek, nem fog ez megbukni, úgy ahogy van? Egy klasszikus piac?* Azt felelték, hogy *csak csináld*, de senki nem gondolta volna, hogy napi 25 ezer látogatója, vásárlója lesz majd a piacnak. Tényleg a bőrömmön érzem, hogy mi, építészek, irgalmatlanul jók és okosak vagyunk, (nevet) de nem árt, hogyha van egy üzlettel foglalkozó ember is körülöttünk.

*A beszélgetésben részt vett Ercsényi Ferenc és Túróczi Márta.

■ VÁROSKÉPEK: KOVÁCS BODOR SÁNDOR

■ MALMÓ

VOLT EGYSZER EGY NYOMDAKLUB

> BUDA LÁSZLÓ

Tudják önök, hogy szerte a világon, naponta több milliárd fotófelvétel készül? Mindez egy olyan embernek, aki egész életében egyszer sem próbált megörökíteni valamit, semmit sem jelent.

Magam elé raktam a fotókat, amelyek a nyomdaklubban készültek, ezek már soha nem fognak változni, beledermedtek az idő borostyánjába, változatlanok a mozdulatok, az arckifejezések, a képen ábrázolt történések.

Nyomdaklub, egy olyan szó, amely mögött egy egész átalakuló korszak húzódott. Van, aki tudta ezt, van, aki nem. Barátaink úgy élik meg ezeket az éveket, hogy a mai napig tudnak róla felszabadultan beszélni, nevetgélni, leginkább a lehetetlen helyzeteken.

Varga Gyuri barátom, volt nyomdászársam, budapesti tanulmányai után fantáziát látott a lenti betonfolyosókban. Abban az időben nem volt egyszerű új dolgokkal előhozakodni. Megszületett a fotószakkör, elég jól felszerelve, érdeklődő fiatalok jártak oda, tanulgattak ezt-azt. Én először 1971-ben jártam ott, már akkor tervek születtek egy ifjúsági (KISZ-) klub létesítésére. A hely tele volt vízzel, rothadó újságtömegekkel, amelyeknek a tetejéről vidáman ugráltak a patkányok a vízbe. Elég kiábrándító látvány volt. Menet közben hazaérkeztek a többiek (Viczián Pali, Buda Sanyi), 1972-ben én is. A pince vízhatlanítva lett, megemelték a padlózatot, ezért a világítótestek oldalra kerültek. A terem végét lefalazták, egy úgynevezett stúdiót hozva létre. Ebben a falban volt a televízió, amit nem sokan néztünk. Volt egy ablakos stúdió, a Síküvegyár adott egy nagyméretű üvegtáblát. Mikor hoztuk lefelé a lépcsőn, hozzáüttük a padlóhoz, jó nagy darab letört belőle.

A fotószakkör menet közben kibővült még egy helyiséggel. Jó kis bulizó hely volt, amit ki is használtunk. Varga Gyuri, mint a nyomda KISZ-titkára, nagyon sokat dolgozott a klub megvalósításában. A betonfalra zöld linóleum került, az ablakokra ventilátor, a falakra egyelőre kőfalutáncos műanyag borítás.

Bútorokból nem voltunk ellátva, komolyabb, klubszerű ülőalkalmatosságok és asztalok később jöttek mindenféle pályázaton nyert pénzekből. A Volántól kaptunk régi buszüléseket, elég sokáig állták a sarat. A klubban végzett munkálatok után a „törzsgárda” elment Varga Gyurihoz „rimpa-pimpázní”, ez egy jó kis beszélgetős buli volt, sajnos sokszor innen mentünk reggel dolgozni.

Jó idők voltak. Az ifjúsági klub létrehozása abban az időben pozitív dolog volt, elég sok támogatást kaptunk fejlesztésekre. A munkálatokban azok is részt vettek, akik soha nem jártak a klubban. A mai napig nem értem, miért. A benti tevékenységben dolgoztak nem nyomdai dolgozók is, akik később a nyomdaklub tagsága lettek, Salok Gabi (Vaszics), Máth Robi, aki később a klub vezetője lett, Kis Simon Robi, Végh Gyula, Csaba Péter, Kabács Jóska. (Ha mindenkit felsorolnék, az egy teljes oldal lenne, aki ott volt, az tudja.) Mindenki dolgozott valahol, és szabadidejében a nyomdaklubot építette. A műanyagfalak felrakása, a dekorációk, plakátok az utcára stb. Vaszics kitalálta a legegyszerűbb feliratot: egy 50x70-es papíron festéket folytatott le, és az aljára csak egy dátum volt írva, meg az, hogy nyomdaklub (kb. 80 ember jött el egy-egy ilyen rendezvényre).

Ez a szó, hogy nyomdaklub, fogalommal vált, már majdnem úgy működött, mint egy mini kultúrház. A rendezvényeket laza program alapján állítottuk össze, lehetőleg úgy, hogy ne tudjanak belénk kötni. Mivel menet közben én lettem a nyomda KISZ-titkára, bizonyos fokig le voltunk védve. A problémák olyankor robbantak ki, amikor valami égbekiáltó dolog történt. Mivel akkor még a Köjál nem vett komolyan olyan helyzeteket, hogy a pincéhez a legközelebbi WC csak fent a portásfülke mögött volt, így el lehet képzelni, mi volt, ha nyolcvan ember lent bulizott. Egy-két hányás a WC-ben, utána mi takarítottunk.

A nyomdaklub alapvetően nem a nyomda érdekeit szolgálta. Az csak duma volt, hogy a nyomda kiszesei jártak oda, talán egy-két ember, az összes többi külsős volt. Egy jól működő városi klub funkcióit látta el. (Ilyen már soha nem lesz, legalábbis ebben a városban.) Városi fiatalok jártak a programokra, a kreativitás is innen származott, mindenki a legjobb formáját hozta. 1972-től folyamatos harc volt az életben maradásért, szerencsére mindig mi győztünk. Hátunk mögött állt Varga Gyuri is, aki akkor már a városi KISZ titkára volt. Egyszer egy rendezvényünkre lejött a nyomda párttitkára. Bent a félhomályban rongyokba öltözött emberek a földön ülve, sörrel a kezükben. Majdnem infarktust kapott. Rongyosbál volt, ez volt a díszlet. Másnap nagy veszekedés volt miatta, de kit érdekelt.

Sajnos nem sok felvétel készült, nem értem miért, lehet, hogy lusták voltunk.

TYÚK ÉS TOJÁS A KLUBMOZGALOMHOZ

Amikor egy szűkre szabott nyelvi térben, egy emlékezés történeti háttérét kell megalapozni, mindig van tyúk és van tojás, az eredet dilemmájához maradnak megoldatlan, megoldhatatlan fejezetek.

A '60-as években kibontakozó, és a '70-es évek közepétől hanyatlásnak induló ifjúsági klubmozgalom társadalomtörténeti előzményei számbavételénél leáshatnánk a polgárisodás útját járó XIX. századi Magyarországon fellelhető párhuzamokig, vagy időben ennél mélyebbre is, akkor is ott bujkálna valami hiátus azt illetően, mi szülte(?). Mindenesetre a magyar történelemben az '56-os események olyan fordulópontnak tekinthetők, amelyben – a „gulyáskommunizmus” 3T-s politikájának részeként – az ifjúsággal való „törődés” új utakat nyitott a lefelé ívelő közművelődésben.

Az 1957-ben zászlót bontott Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) – ami szintén nem előzmény nélküli (pl. DISZ [Demokratikus Ifjúsági Szövetség]) – „melléktermékeként” jelentek meg az első laza szervezettségű ifjúsági klubok. 1962-ben már pártpolitikai irányelvet rendeltek a legitimitást nyert csoportérdek mellé, majd egy '64-es határozattal a KISZ-t a klubélet markáns irányítójává tették az országban akkoriban működő 200 körüli klubra nézve, mintegy beemelve ezzel a „mozgalmat” a társadalom látóterébe, s elindítva fejlődése útján.

A '60-as években egységesnek mutatkozó ifjúság egyik fő szervezőereje a nyugati kultúrából beszivárgott és honosított beatzene, amely a '70-es évek elejére ötezer fölé emelte a klubok számát, s százezer feletti tagságot bírhatott maga mögött. Nem szentségtörés azt mondani, a beat-nemzedék klubokban született (pl. Metró), és a nagy számok törvénye alapján bomlott irányzatokra, jelölt ki új utakat az ifjúság közösségé szerveződésében (pl. színjátszás, néptánc). A korszak egységesnek nevezhető „zeneőrületét” talán mi sem jellemezte jobban, mint a '60-as évekbeli gitárvásárlások (évente az ötezret is meghaladta) és az ezt használó zenekarok hihetetlen száma. A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) 1968-ban, némiképp a párizsi és a prágai események hatására megfogalmazta: „*elébe kell mennünk a kialakulatlan igényeknek – keretet és célt adva hozzá, illetve kapcsolódnunk kell a fiatalok spontán mozgalmaihoz, s megtölteni ezeket tudatos szocialista tartalommal*”. Ezzel szinkronban valósulhatott meg a salgótarjáni művelődési központban a KISZ által szervezett, évente megrendezett Országos Amatőr Jazz- és Tánczenekari Fesztivál,

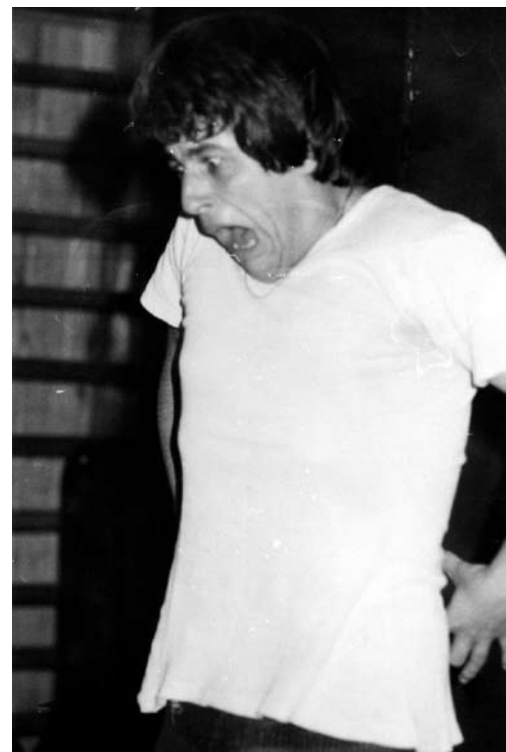
amelynek 1969-es debütálásán 31 együttes lépett fel, túlnyomórészt saját szerzeményekkel.

A '60-as évek reformpolitikája, új gazdasági mechanizmusa kudarcára adott válaszként a hatalom a társadalom fölött növelni kívánta a felügyeletét. Ennek részeként kezdeményezte 1972-ben a klubok nyilvánírtásba vételét, kialakítva egy paternalista ifjúságpolitikát. A beat '73-as (bejelentett) kifulladását követően már az előző évtized végén jelentkező Cseh Tamás, Bereményi Géza szerzőpáros dalai fogalmazták meg leginkább a korszak hangulatát. Talán nem véletlen, hogy az ekkor születő salgótarjáni Nyomda Klub zenésze, Végh Gyula is repertoárjára tűzte ezeket a dallamokat. Ugyanakkor az addig „egységes” zenei ízlés markánsan elkülönülő irányokba tömörült. A csövesek vagy a digók a nyugati zenei élet egészen más honosítóinak váltak első számú fogyasztóivá, s egymással szembeni előítéleteiknek olykor nyílt összecsapásokban is teret engednek.

Az alapvetően alulról szerveződő klubmozgalmon belüli különbségeket a felülről jövő irányítás még konfliktusosabbá tette. Az intézményüléssel az évtized közepére a „növekedés” dinamizmusa megtört, s néhány évnél stagnálás után, a '77-es újabb irányelveket követően folyamatosan csökkent a klubok száma. A válságot érzékelve '79-ben az állam kivette a KISZ kezéből az ifjúsági házakat, klubokat, a folyamatot azonban nem tudta megállítani, a társadalom atomizálódásával az érdeklődés lanyhult, az ekkor jelentkező nemzedék túlnyomó többsége elutasította az MSZMP kultúrpolitikáját, s az ezt közvetítő színterekről kivonult.

Az egyre több szétesés-tünetet mutató szocialista hatalom, bár 1986. január 1-jétől hatályon kívül helyezte 1977-es irányelveit, s visszaállt a '72 előtti „szabályozatlan állapot”, a klubmozgalom már menthetetlennek bizonyult. A helyén keletkező úrben pedig azok az emlékek, tudományos munkák köröznek, amelyek három évtized lenyomataként ma még hozzáférhetők. (Pl. a Klubélet nevű módszertani folyóirat, Diósi Pál tanulmánya a Zagvarónai Ifjúsági Klubról...) S hogy mindezen szűkre szabott okfejtés mást eredményez-e, mint amikor egy marhapörköltöz tyúkot és tojást használunk? – döntsek el Buda László narratívája alapján.

Handó Péter

Nyomdaklub. A klub feletti részben volt a Nógrád Szerkesztőség. Soha nem volt velük konfliktusunk. Néha Kulcsár Jóska (fotós) lejött, hogy milyen jó zenéket játszunk. Zenés ügyben sok szakértőnk volt (Csozsi disco), de igényesebb zenét is játszottunk (Doors, Deep Purple, Jimi Hendrix stb.).

Volt ezen kívül egy belső könyvforgalmazás. Magában a klubban nem volt könyvtár, de sok „aktuális” irodalom körbe keringett az emberek között (Golding: A legyek ura, Kerouac: Úton, Salinger: Zabhegyező, Kesey: Száll a kakkuk fészkére, Killens: Aztán mennydörgést hallottunk stb.). Ezek általában visszakerültek a tulajdonoshoz.

A belső ellátásról valamit. Viczián Pali kitalálta a zsíros kenyeret és a paradicsomkonzervből készült paradicsomlét. Minimális anyagi haszon volt belőle. Utána rátértünk a bizományban elhozott sörökre. Elég sok elfogyott, de csak sört árultunk. Ezért soha nem volt verekedés a klubban, aki nem oda valónak érezte magát, már az ajtóban visszafordult. Legnagyobb gond a dohányzás volt, miszerint a pince szellőzése miatt tiltottuk. Ebből sok furcsa helyzet adódott, de mindig megoldódott.

Nyomdaklub. Egy-két programra nagyon szívesen emlékszem. Pénz nélkül működtünk több szakkört futtatva. Filmklubunk egy kölcsönvetítővel és minimális pénzzel csak igényes amerikai filmeket játszott (napjában többször is), másnap ugyanis vonatra kellett adni a filmes ládákat. A mozivárlalat azt mondta, csak akkor tudják garantálni az amerikai filmeket, ha mellé orosz és magyar filmeket is vetítünk. Semmi gond, vetítettük Petőfi: A helység kalapácsát többször is. Néha éjfélig folyt a műsor. Utána felkapcsoltuk a lámpákat, sok száz svábbogár iszkolt a fény elől nagy riadalmat okozva.

Itt működött Magyarország második sci-fi klubja. Az első Budapesten, a TIT-székházban volt.

(Többször meghívtak vetítésekre.) Itt láttuk először a Tarkovszkij-féle Solaris-filmet, magyar hangalámondással. Ide, mint minden „részlegre”, mindenki járt. Valahogy összerosódtak a határok. A magyar rádió is készített velünk riportot, hisz ez akkor nagy kuriózum volt. Később a megyei művelődési házba vittem a sci-fi klubbot, ott anyagilag is támogatták. Többek között az akkori könyvtári igazgatónő segítségével megcsináltunk egy sci-fi bibliográfiát. Külön polcon csak ilyen témájú könyvek voltak összegyűjtve. Jelenleg az Avana sci-fi egyesület foglalkozik a városban ilyen témákkal.

Nyomdaklub. Mivel nem volt pénzünk (igaz, most sincs), felfogadtunk egy diszkós srácot, és esténként a bevétel fejében megnyílt a „Csoszi” disco. Sokáig ment is, amíg a tömeg a minőség romlását nem okozta. Fent a lépcsőfordulóban volt a jegypénztár, azt hiszem, tíz forint volt a belépő. Volt, aki egy ötvenforintos bérletet is megvett egy estéért. Akit a jegyszedők nem engedtek be, az

kint maradt. Egyik este valamelyik elmeháborodott kinyitott egy porlót. Szegény „Csoszi”, mint az őrült, rohagált, hogy ki akarták nyírni, a felszereléséről nem is beszélve. Ha valaki egy év után megrúgta a műanyag borítást, a svábbogarak mellé egy adag por is kijött. Volt egy kidobó emberünk, Apró Laci, akinek akkora keze volt, mint egy szeneslapát. Félték tőle, mint a tűztől. Egy ideig nem volt diszkó, de mivel elnyertük az ország legjobb klubja címet, a pénzen vettünk felszereléseket. Mondjuk, a porlótóeset után kaptunk a nyomdától a fejünkre. Ilyen idők jártak. Nem sokat tudtak tenni, mert elbújtunk a KISZ köpönyege alá.

A bulik többsége valamilyen alkalomhoz kötődött, de ha nem volt ilyen, akkor kitaláltunk (rongyos bál, indiánbál, húsvét, karácsony stb.). Egy karácsonyi buliban a fenyőfát vízszintesen tettük fel, mert elég alacsonyan volt a mennyezet. A barátaink többsége örült az ötletnek.

A programok a különlegességük miatt nyerők voltak. Volt egy barátunk, Johan Jancsi, irodalmi színpadával adták elő Mrozek Tutajon c. darabját. Óriási sikere volt. Visszaemlékszem, kb. tízszer ment a mű. Ezek után még az ifjúságvédelmi osztályról is közénk eresztettek egy embert, hátha világmegváltásban törjük a fejünket. Menet közben a fiatal utazók klubjából megalakítottuk a Salgótarjáni Hegymászó Klubot. Ez a beszervezett srác eljött velünk a Tátrába. Utána még a nyomdaklubba se járt, pedig elég laza helyre vittük fel. A hegymászóklub ott alakult ki, majd később a múzeumban működött, mert odamentem dolgozni. Pénzszerzési céllal elmentünk málnát szüretelni Hollóköre. Emlékezetes hétvége volt. Málnára frissen fejt tejet ittunk, utána adtunk a földnek.

A városban járva, ismerőseink körében a mai napig él a „nyomdaklub” legendája. Olyan emberek is élményszerűen adják le a történeteket, akik akkor még meg sem voltak. Nézegettem a fotókat, és rájövök, hogy óriási dologban vettem rész, és ennek örülök. Dinnyés Jóska, miután kitiltották a városból

(biztos van, aki emlékszik az eseményre), leszállt a vonatról, és gyorsan beszaladt a klubba. (Többször tartott nálunk előadást.) Híbó Tamás volt még nagy barátunk, szerényen leült a sarokba és figyelt. Bulizott velünk, söröztünk, sokan azt sem tudták, hogy grafikusművész. Erről jut eszembe, nagyon sok kiállítást nyitottunk meg, amiknek szintén jó visszhangja volt.

Nagyon sok jó embert itt ismertem meg, akik azóta is a barátaim (Németh Laci, Sirkó Tamás, Lempochner Rezső, Máth Robi, Vaszics, Angyal Aranka, Kovács Éva és még sokan mások).

Miután megkaptuk az ország legjobb klubja címet, a tevékenyebb emberekből megalakult egy úgynevezett módszertani csoport (kvartett), és a művelődési ház finanszírozta a bemutatkozásainkat szerte az országban: Csaba Peti, Végh Gyuszi (polbeat), Kabács Jóska, Máth Robi, Kis Simon Robi (pantomim), én diaporáma és mozgófilm (amit szintén a klub tagjai forgattak).

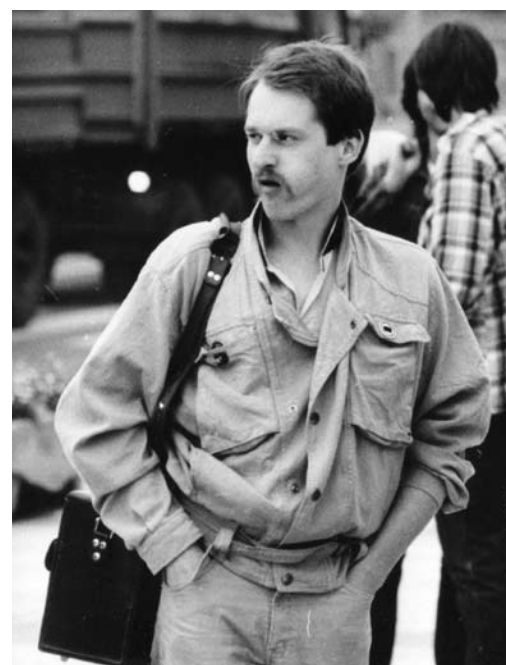
Olyan helyekre is meghívtak, mint Nagykanizsa, Pécs, Budapest, Székesfehérvár stb. Magát a csapatot Mezei Pista (Nyulas) találta ki, aki sokszor eljött velünk ezekre a turnékra. Sok nagy országos kalandot éltünk túl együtt. A kvartett legfontosabb fellépési helyszínei természetesen a klubok voltak, ezek ugyanis gombamód szaporodtak mindenfelé. Egy magára valamit adó falunak, városnak volt KISZ-klubja.

A nyomdaklub rendezvényein rendszeresen felléptünk, és erősen motiváló tényező volt, hogy ugyanazt a műsort sokszor ne adjuk elő. Egy-két elvetemült helyen is voltunk, ahol Csaba Peti lefűtyülték a színpadról azt kiabálva – „Inkább Di Perpült játssza má!” – ő meg visszafűtyült nekik. Aztán a vászon mögött felhalmozott székekről kezdtem vetíteni hátulról. Közben „Dúvad Berci, a vérparaszt” megpróbált a színpadi hátsó ajtón bejönni. Hiába kiabáltunk, hogy „Neeeee!!!” csak benyomakodott, leborult a vetítő a filmekkel együtt. Nagy kaland volt. Természetesen a város többi klubjával is jó kapcsolatunk volt. A legjobb a Kohász Klubbal, ahol Ponyi Sanyi volt a vezető. Sokszor rendeztünk közös bulikat. Ezek általában jól sikerültek. Jártunk a tűzhegyvár klubjába, az öblösüveggyárba. Mindenhol nagy szeretettel fogadtak. Utána ők jöttek hozzánk.

Sokszor fogadtunk külföldi csoportokat, ezeket általában két klub rendezte (többnyire oroszok voltak). Mikor felálltunk táncolni, azt hitték, hogy kultúrelőadás, utána ők is felálltak, és előadtak valamit. Egy időben a Front együttes is gyakorolt a klubban. Rövidtávon dzsesszklub is működött ifj. Bácsfalusi Bajcsik Feri vezetésével.

Aztán elkerültem a nyomdából, az akkori vezetés végre lehetőséghez jutott. Nem volt már semmi közünk a klubhoz. Esténként még voltak nagy „csocsó” bajnokságok, de ezek már a hanyatlás felé mutattak. Utána beintettek, a nyomda végleg átvette a vezetést. A megszerzett javainkat eltüntették, a pincét bezárták. Később még rendeztünk az ifjúsági házban egy öreg nyomdaklubos találkozót (60-70%-a jött le a régi tagoknak). Máth Robi barátom hívta össze a csapatot Szilváskőre egy-két éve. Nagy siker, jó buli volt, Takács Sanyi barátom falusi turistaházában jöttünk össze. Dalok, vetítések, sörök. Sok olyan résztvevő is volt, aki a '70-es években még meg sem született.

Itt tartunk most. Ez egy olyan életforma volt, amit most nehezen lehetne úberelni. A barátságok megmaradtak, van, aki már nem is emlékszik rá, honnan ismerjük egymást. Az élet új dolgokat kreált. Jó, mi?

– De mégis, hol?

Még mindig farkasszemet néztünk, de már kezdett enyhülni tekintete.

– Honvágyam volt.

– Honvágyad...? – néztem rá kikerekedett szemekkel. Erre elmosolyodott.

– Igen. Miért, neked nem szokott honvágyad lenni?

Felvontam a vállamat. Nem voltam benne biztos, hogy ugyanazt gondoljuk.

– Na, ugye hogy szokott! Szereted a vadalmát?

– Igen!

– És a vadkörtét?

– Azt is!

– Akkor gyere, szedjünk! Ismerek egy-két vén fát...

Kapcsolatunk mélységét nem lehet szavakba önteni. Talán ezért volt, hogy sokszor órákon keresztül csak ültünk egymás mellett, szótlanul. Mikor már kezdett kínos lenni a csend, egypár mély sóhaj után megszólalt:

– Mutasd a kezed!

Kezemet kezébe véve vizsgálta alaposan, komolyan, mint egy jó. Minden kis vonalat végigsimított, az összes ujjamat külön-külön megtapogatta. Soha nem lehetett tudni, hogy mire gondol...

Az egyik ilyen kézvizsgálós alkalom után másnap újra találkoztunk megszokott törzshelyünkön, a Kővár presszójában. Ugyanaz a jelenet: Kínos csend, szemezés, szúrós tekintet, mély sóhajok, kézvizsgálás, újabb hatalmas sóhaj. Bőrkabátzsebének nyikorgása törte meg a már-már elviselhetetlen csendet. Előhúzott egy kis fekete bársonydobozt, és eléem tolta. Ajándék? Nekem? Ugyan mi lehet az? De hát nincs is születésnapom, de még névnapom sem. Lassan nyitottam fel a do-

CSAK NEM SZEPESI JÓZSI LÁNYA VAGY?

> SZEPESI ÉVA

– Csak nem Szepesi Józsi lánya vagy?

Ilyenkor mindig élvezettel néztem, ahogy az addig kéjes tekintetet átváltotta először a meghökkenés, majd ámulattal, tisztelettel vegyült „páni félelem”.

– Jaj, ne haragudj, de tényleg nem tudtam hogy a Szepesi lánya vagy! Add át üdvözetemet édesapád-nak...! Vagy tudod mit? Inkább ne is mondd meg neki, hogy beszélünk!

Volt úgy, hogy csak el kellett sétálnom egy normális körülmények között nőcsábász, szemtelen férfiraj előtt, hogy halljam a jól ismert suttogásokat:

– Ez a Szepesi lánya... Nehogy utána füttyülj, hallod! Tudod ki... a Szepesi Jóska...!

Kemény fickó volt, az egyszer biztos! Keveset beszélt, de szavainak súlya volt, és a rémült tekintetéből ítélve, talán ütései is... Különbö az egész ember rengeteg súlyt cipelt. Súlya volt a tekintetének, súlya volt az érzelmeinek, érzéseinek. Megfontoltsága, gesztusai, keménysége leginkább egy olasz maffia keresztapa karakterét tükrözte. Aki ismerte, tudja, miről beszélek, mikor azt mondom, hogy mindig ott lebegett körülöttem valami kézzel foghatatlan misztikum.

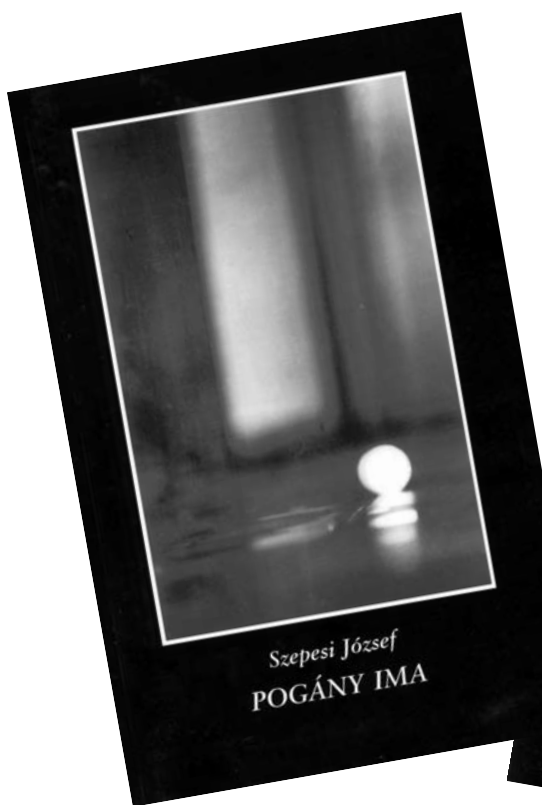
Képes volt napokra eltűnni. Ilyenkor senki nem tudta, hol-merre jár. Nem szeretett beszámolni kiruccanásairól, és nehezen viselte, ha faggatták. Én egyszer, tízévesen mégis megkíséreltem.

– Hol voltál, apu?

Mint várható volt, szúrós tekintettel jutalmazott, de azért válaszolt:

– Tekeregtem – jött a tőle megszokott, rövid válasz.

Szepesi József (1948 – 2001)

Elszörtan, mint a gyom

Szepesi József, Salgótarján
Nógrád m. Tcs., 1983
(Bp. : Egy. Ny.) 130 p.; 20 cm.
(Palócföld könyvek, ISSN 0209-7591)
Versek
ISBN 963-03-1579-3 fűzött, 16,- Ft
894.511-14

A mámor templomában

Szepesi József, Budapest
Megaceros, 1993
(S.l.: Ritter Reklámszervező Iroda)
197, [6] p. ; 18 cm
Versek
ISBN 963-04-3393-1 fűzött, 185,- Ft
894.511-14

Putrik és paloták (Riportkötet)

Szepesi József, Budapest
(Cigány Tud. és Műv. Társ.),
1996 (Budapest, Plusz-int BT)
174 p. ; 20 cm
Közread. a Cigány Tudományos és
Művészeti Társaság
ISBN 963-04-7383-6 * fűzött, 320,- Ft
Mt.: Cigány Tudományos és Művészeti Társaság (közread.)
894.511-92

Pogány ima - Válogatott versek 1970-1996

Szepesi József, Salgótarján
Jó Palócok Kvműhely, 1997
(Salgótarján, Uniprint)
199 p. ; 20 cm
ISBN 963-04-7966-4 fűzött, ár nélkül
894.511-14

Ébresztő idő (Antológia)

Írta Banos János et al., Válogatta és szerkesztette: Kassai Végh Miklós
Salgótarján, Nógrád m. Lapk. Váll., 1979
(Budapest, Egy. Ny.) 213 p. ; 20 cm
(Palócföld könyvek, ISSN 0209-7591)
ISBN 963-02-1245-5 * fűzött, 16,50 Ft
Mt.: Kassai Végh Miklós (szerk.)
894.511-821
Tartalom: 17 részmű Szepesi József

bozt. Elhűlve fogtam fel, hogy egy manikűrkészletet bámulok. Ennyi...?! Tehát nem világmegváltó gondolatok cikáztak a fejében, miközben a kezemet vizsgálgatta? A csalódás kiült az arcomra, amitől ő elvigyorogta magát.

– *Most meg mi bajod van? Nem mutathatlak be az új barátnőmnek piszkos körmökkel!* – magyarázta el.

– *Új barátnő?* – néztem rá kérdően.

– *Nagyon rendez nő! A jövő héten bemutatlak neki.*

Ezzel visszazökkentünk a megszokott meditációs gyakorlatunkhoz. Síri csend, farkasszemnézés. Versenyeztünk, ki bírja tovább pislogás nélkül. Egy idő után szűrös tekintete lassan megnyihült, egyre puhábbá, bársúlyosabbá, csillogóbbá vált, míg végül lassan kövér könnyecseppek gördültek végig arcán. Fájdalmának akkora súlya volt, hogy szinte meggörnyedtem tőle. Fájt, hogy ekkora fájdalmat hordoz. Azt akartam, hogy boldog legyen és gondatlan.

Hosszú évekkel később, amikor már felnőtt voltam, és New Yorkban éltem, úgy éreztem, hogy ezt a vágyamat végre sikerült megvalósítanom. Csofálóatos időszakot töltöttünk együtt ott látogatása idején. Nap, mint nap élvezhettem kissé fanyar, cinikus humorát, jól ismert, egyéni stílusában előadott, szórakoztató történeteit, életfilozófiáját, és azt a mérhetetlen nagy szeretetet, ami ebből az acélkemény kinézetű emberből áradt. Életkedvünk nem ismert határt. Azt csináltuk, amit mindketten a legjobban szerettünk: koncsorogtunk egész nap, céltalanul, kirakatokat nézegettünk, néha pedig megpihentünk egy utunkba akadt kis sörözőben. Közben nagyokat beszélgettünk, vagy nagyokat hallgattunk. (A sör márkájától függően.) Szinte repkedtem a boldogságtól, hogy végre boldognak és gondtalannak látom az én örökké sebzett lelkű apámat... De a látszat néha csal... Legálábbis ezt tükrözi az akkoriban született verse.

Honvagy

Míg távol a szülőföldtől
velem a Hudson partján
pazar terítéknél dőzsöl
a túltáplált szabadság:
miként Kelet-Európát
elvadult életterben,
brutális létjogosultság
terrorizálja népem.

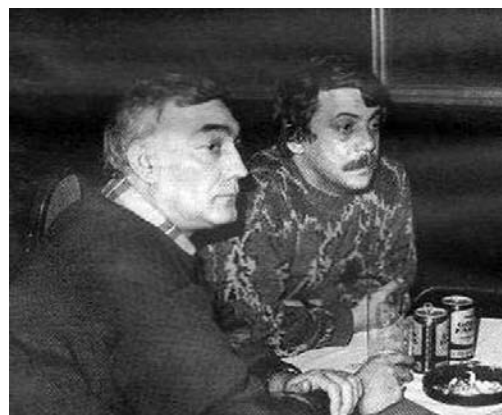
Míg engem a Hudson partján
tenyerén hord az élet,
mind több vért izzad a
Balkán, és népem mind
szegényebb.

S bár kalandra csábít száz
flört, vágyam óvmaszokot visel.
Bár ihatnék Pesten egy sört
Baranyi Ferivel..

New Jersey, 1995. 09. 16.

Weehawken

Hát igen: Szepesi József hatalmas, örökké sajnó szíve gyógyíthatatlan volt, mint a legtöbb költőé...

■ A HIBÓ ISKOLA KÉT VEZETŐJE: PARÓCZAI CSABA ÉS VARGA LÁSZLÓ

BÁBJÁTÉK HATÁROK NÉLKÜL

ORSZÁGOSAN IS KIVÁLÓ
A HIBÓ ISKOLA

Tavaly lezajlott országosan az alapfokú művészetoktatási intézmények szakmai minősítése. A Cogito Általános Művelődési Központ Hibó Tamás Alapfokú Művészetoktatási Intézményét kiválóra minősítették. Ezt az elismerést csak azok az iskolák kaphatták meg, amelyek valamennyi általuk oktatott művészeti ágban kiválóra minősültek. Hogy ez miért olyan nagy dolog, arról a későbbiekben még szó lesz. Az alábbiakban Paróczai Csabával, a Cogito ÁMK igazgatójával beszélgettünk.

■ Hallhatnánk néhány szót az iskola történetéről?

A Cogito a megye legdinamikusabban fejlődő közoktatási intézménye. Az alapfokú művészetoktatást 2000 szeptemberében kezdtük el, akkor még egy országos művészeti iskolai hálózat tagjaként. Az intézmény sajátossága, hogy az aprófalvas nógrádi vidéken, a sokszor elzártnak, hátrányos helyzetben élő gyermekek számára kívánja lakóhelyükön biztosítani az alapfokú művészetoktatás személyiségformáló lehetőségét. Ebből a sajátos földrajzi és társadalmi helyzetből adódóan tanulóink nagy hányada hátrányos helyzetű (az összes tanuló 57 %-a, s ez az arány évről évre növekszik!). Ezt érzékelve hozta létre és működteti az alapfokú művészetoktatásba azzal, hogy a térítési díj kifizetéséhez segítséget nyújtunk. Úgy végezzük a munkánkat a falvakban, hogy ehhez nem igénylünk az önkormányzatoktól milliós nagyságrendű hozzájárulást.

■ Jelenleg az országos hálózattól kilépve, saját útjukat járják.

2005 szeptemberétől immár önállóan, a Hibó Tamás Művészeti Alapítvány fenntartásában működünk. Az önálló működés megkezdése sajnos egybe esett az alapfokú művészetoktatás intézményrendszerének tudatos leépítésével. Az iskola fő profilját adó csoportos művészeti ágak, a képzőművészet, színművészet-bábművészet, táncművészet állami normatív támogatását tanulónkénti évi 68 ezer forintra előbb 59 ezer, majd 2007-ben, két lépcsőben 40 ezer forintra csökkentették. A folyamatos normatíva-csökkentés mellett úgy változtatták meg a jogszabályokat, hogy rengeteg adminisztrációs terhet róttak a fenntartóra, s a szülők anyagi terhelését is fokozták. A csökkenő finanszírozás mellett négy alkalommal írtak elő kötelező illetményemelés, amelyet természetesen végrehajtottunk. A szigorításokkal és pénzügyi megszorításokkal párhuzamosan 2005 óta szinte folyamatos az intézmények, így a mi iskolánk hatósági ellenőrzése.

■ Milyen feltételek között dolgoznak?

A fenntartó alapítvány és az őt segítő Hibó Tamás Alapítvány az Egyenlő Esélyekért kiemelkedően közhasznú szervezet a nehezedő körülmények között is minden erejével arra törekedett, hogy az intézmény stabilitását megteremtse. Így került sor az iskola székhelyének otthont adó egykori Üvegipari Szakmunkásképző Intézet épületének megvásárlására és átalakítására az alapfokú művészetoktatás céljaira. A szó szerint az albertből induló iskola így már a megyében egyedül rendelkezik csak a művészetoktatás céljait szolgáló műhelyekkel, ahol nem elpakolni foglalkozás után, hogy teret engedjünk más tanóráknak.

■ Az országos minősítés, mint hallani, kemény menet volt...

Az alapfokú művészetoktatás intézményrendszerét érő megszigorítási folyamatnak mintegy betetőződése volt a 10 hónapos minősítési folyamat, amely az intézmények számára élethalálharcot hozott, s amely harcban sokan elváltak, azaz nem kaptak minősítést. Igaz, hogy a nem minősített iskolák jogilag tovább működhetnek, de számukra a már így is töredék normatíva fele jut, és elveszítik még jogukat is arra, hogy pályázatokon indulva valamelyest javítsanak a helyzetükön. Szólni kell arról is, hogy a minősítés rendszere sajnos nem volt egyértelmű, sokszor menet közben változó belső előírásoknak kellett megfelelni, a szűkülő források megszerzése néha a tipikus kenyérharc vonásait mutatta fel, nehezen múló sebeket ejtve egymáson, általános bizalmatlanságot gerjesztve, egymás ellen fordítva kollégákat, intézményeket. De voltak a folyamatnak emberi, igazi szolidáris vonásai is, tapasztaltuk, hogy ki valóban a barátunk, s ki nem.

■ A Hibó iskola egyre fontosabb szerepet tölt be az értékörzésben...

Iskolánk és alapítványunk igyekezett a minősítési folyamatban pozitív szerepet játszani. Az Alapítványi és Magániskolák Egyesületének tagjaként részt vettünk az előkészítő tárgyalásokon, próbáltuk a művészetoktatásban hosszú évek óta eredményesen dolgozó kollégákat megvédeni. S nem csak beszéltünk: az országban egyedülként a Berzsényi Dániel Főiskolával együttműködve megszerveztük a bábszínész-képzést, mely esélyt nyújt a bábművészet életben tartására. Iskolánk ennek révén valószínűsített „bábnagyhatalom” lett, hiszen a minősítés után a rendszerben maradt kevesebb, mint 900 tanuló közül 339 nálunk tanul. Ez, amellett, hogy a gyerekeknek egy fejlesztési lehetőség, maga az értékmentés. Sárospatakon folyó kurzusunkat az ország minden tájáról látog

gatják. Tervezzük, hogy végzett bábszínészeinkkel ösztönl bábszínházat nyitunk, melynek műsorait nemcsak Salgótarjában, de szerte a megyében bemutatjuk majd. Szeretnénk ezzel is ennek a méltatlanul háttérbe szorított művészeti ágának a megbecsülését helyreállítani, annál is inkább, mert kimutatott tény, hogy a kommunikációs gáttal küszködő gyermekek egyik legjobb fejlesztési eszköze a bábjáték.

■ A báb mellett mit tekintenek hasonlóan fontosnak?

Ugyanilyen fontos, hogy a minősítési rendszerből kiejtett tánc- és drámapedagógusoknak az Apor Vilmos Főiskolával közösen megszerveztük a drámapedagógus továbbképzést Salgótarjában a székhelyünkön található műhelyeinkben. Ezeknek a kollégáknak lehetőséget nyújtunk arra, hogy munkájukat folytathassák, s természetesen mindez a gyerekeknek ad további lehetőséget.

■ Terveik...?

Az egyre nehezedő körülmények között egy olyan intézménynek, amely mögött nem áll milliárdos bevételekkel rendelkező önkormányzat, strukturált fenntartói apparátus, s a tanulóktól is alig tud hozzájárulást kérni, már a megmaradás is szép teljesítmény lenne. Mi azonban messzebb tekintünk. Célunk az alapfokú művészetoktatás életben tartása a vidéki településeken, melyeknek oktatási lehetőségei amúgy is szűkösek, nincs mód szakkörökre, egyéb kulturális lehetőségekre. Ez számunkra nem jogilag kötelező feladat, mint a megyei jogú önkormányzatoknak, olyan feladat, melyet önként vállaltunk, s becsülettel végzünk. A kiváló cím elnyerése iskolánk számára a lehetőséget adja, hogy megkezdett munkánkat folytathassuk.

Az iskola az oktató-nevelő munkáján túli társadalmi szerepvállalást is fontosnak tartja: közművelődési programokat szervez (Szabadtéri Színházi Esték, egész estés színdarabok bemutatása, közreműködés országos, városi, megyei és helyi művelődési alkalmakon). Nagyon jó együttműködés alakult ki a Nógrádi Történelmi Múzeummal, amelynek kiállítás-megnyitói évek óta a Gressainé Lóránt Lujza tanárnő által vezetett Moving Art csoport szerepel a kiállító művészekhez méltó produkcióival.

A közművelődési szerepvállaláson túl bekapcsolódunk karitatív akciókba (állandó együttműködésben a Szent Lázár Lovagrenddel), s elhivatott pedagógiai műhelyként részt veszünk a Megyei Rendőrfőkapitányság drogellenes felvilágosító akciójában. Varga László: Csak most az egyszer című színművét több alkalommal sikerült bemutatnunk, s fiatal színjátszóinkra még számos előadás vár.

■ Említette, különös figyelmet fordítanak a nehezebb sorsú fiatalokra.

Munkánk egyik célcsoportját a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokból kikerülő gyermekek jelentik. Évek óta együttműködünk az Illyés Gyuláné Speciálpedagógiai Központtal a sajátos nevelési igényű gyerekek művészetpedagógiai eszközökkel történő fejlesztésében, s emellett figyeljük a környezetünkben folyó pedagógusok munkáját. Alapítványunk terjesztette fel Solt Ottília-díjra Petőné Mérai Julianna kollégát, a Petőfi Sándor iskola pedagógusát, aki a rangos országos elismerést el is nyerte.

Közreműködünk az iskolai színjátszást elősegítő szakmai módszertani kiadványok létrehozásában. A 12 darabra tervezett sorozat első két kötete már megjelent, ezek szerzője Varga László kollégánk, akinek a már említett képzések megszerzésében is oroszlánrésze volt.

■ Hol a helye a Cogitónak, illetve a Hibó iskolának a megye oktatási-kulturális életében?

Szeretnénk, ha alapítványunk és intézményünk a megye közoktatásának egyik motorja lehetne. Ennek jegyében vállaltuk el Somoskőújfaluban a közoktatási feladat ellátásában való közreműködést, megszervezve a Cogito Általános Művelődési Központot, melyben óvodai, általános iskolai és közművelődési feladatokat is ellátunk. Akkor nyitottunk iskolát, amikor a kényszerek miatt inkább mindenki bezárja azt. A felmenő rendszerben épít-

kező intézmény egyfajta nyugalom szigete, ahol a kis létszámú tanulócsoporthoz mindenkire a lehető legtöbb figyelem jut, s pedagógusaink sem olyan leterheltek.

■ Minek köszönhetik a sikereiket?

Azt, hogy végül is a jövőt tervezhetjük, az évek óta itt dolgozó pedagógusok és egyéb kollégák elhivatottságán és a tetteikészségén túl a szülők és a gyerekek szeretete teszi lehetővé, s persze számos, velünk együttműködő iskola és vidéki önkormányzat, akiknek segítségét és bizalmát ezúton is köszönjük.

Szép és nehéz munkánk elismerése még, hogy az Oktatási és Kulturális Minisztérium a megyében egyedül velünk kötött közoktatási megállapodást, amelynek révén pluszforrást tudunk a művészet-oktatásba bevonni. A kiváló cím elnyerése, és ez a megállapodás biztosítja, hogy a következő pár évben a megkezdett munka fejlesztésére, további programok beindítására tudjunk összpontosítani, ezáltal is javítva a vidéki gyerekek művelődési esélyein, elsősorban itt Nógrádban. Szeretnénk, ha ebben partnerekre találjunk.

CSENDIDŐ

PHILIP GRÖNING:
A NAGY CSEND*

> KOVÁCS BODOR SÁNDOR

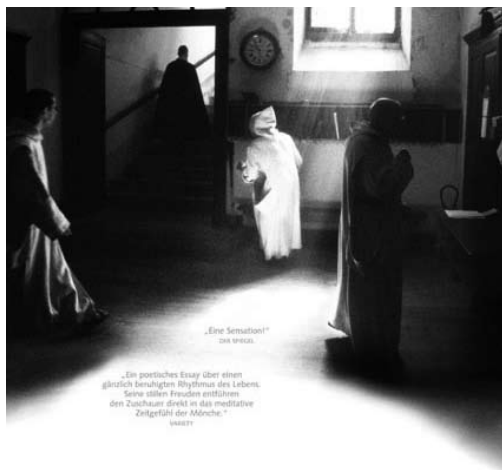
„Ez a film a tudatosságról szól, az abszolút jelenlétről, azon férfiakról, akik életüket Istennek áldozták a lehető legtisztább formában.”

Philip Gröning

Philip Gröning filmkészítő tizenhat évet várt, hogy bebocsátást nyerjen a némasági fogadalmat tevő chartreuse-i szerzetesek monostorába. Aztán rögtön maradt is egy évig. 162 perces filmje ennek az egy évnek a lenyomata, de csak részben dokumentum.

Egy szerzeteskolostor – cellákkal, kerengővel, folyosókkal, templommal, az ablakokon bezúduló fénnel – a fotografálás ideális helyszíne. Az itt élők életritmusa, az ismétlődő liturgia: a mise, a napot átszövő zsolozsma, az egyéni imádság mind-mind kihívás lehet, hogy a művész megragadja, másoktól eltérő módon ábrázolja ezt a külső szemlélt számára egyhangúnak tűnő életformát.

Éppen azért az sem véletlen, hogy a film első 30 másodperces beállítása egy cellájában imádkozó szerzetes fülének közelije, mert ez válik a legfontosabb érzékszervvé ebben a világban, hiszen:

DIE GROSSE STILLE

EIN FILM VON PHILIP GRÖNING

„A csend Isten természete.” Ez a látvány tűnik át, oldódik fel az ég kékjében, hogy aztán harmadikként a sötétben tapogatózó kamera egy parázsló tűzrakás fel-fel lobbanó lángjaihoz közelítsen. Ilyen és ehhez hasonló asszociatív montázsokból építkezik Gröning filmje, s ezzel párhuzamosan láthatjuk a szerzetesek mindennapi életét.

Az első három beállítást egy felirat követi, idézet A királyok könyvéből: „Az ÚR azt mondta: Jöjj ki és állj a hegyre, az ÚR színe elé! És amikor elvonult az ÚR, nagy és erős szél szaggatta a hegyeket, és tördelte a sziklákat az ÚR előtt; de az ÚR nem volt ott a szélben. A szél után földrengés következett; de az ÚR nem volt ott a földrengésben. A földrengés után tűz támadt; de az ÚR nem volt ott a tűzben. A tűz után halk susogás hallatszott.”

És ezzel is végződik a film, mintegy nyomatékosítva a 162 perc elteltével, hogy, bár visszatértünk a kiinduláshoz, már nem vagyunk ugyanazok az emberek, mint akik a vetítés előtt voltunk.

Miért? Nos, a film elején a magányosan imádkozó szerzetes látványa után szakadó hópolyhek töltik be a képmézőt. Éjszaka van, másnapra mindent elborít a fehérség. Megjött a tél, még nagyobb a csend, a nyugalom. Az emberi civilizációban a természet újjászületése a legősibb ünnepek eredete. Ábrázolása értelemszerűen a tavasszal kezdődik. Philip Gröning munkájában viszont a szerzetesek legfontosabb időszaka a tél. Filmje nemcsak ezzel kezdődik, hanem ezzel is végződik, az utolsó képen újra szakad a hó, ismét közelebb kerülhetünk Istenhez, sugallja.

Örök visszatérés, az idő spirituális értelemben nem mérhető, mondja. (Árulkodó az a jelenet, amikor a film közepe táján az egyik szerzetes, vélhetően a tavaszi napfordulót követően, előre állítja a monostor folyosóján található faliórát. Mellette elhaladó társai pillantásra sem méltatják.) Ebből a szemléletbeli különbségből következik számomra – és úgy gondolom más néző számára is – a film végére bekövetkező változás.

Dramaturgiai szempontból Gröning leginkább azzal lepi meg nézőit, hogy a forgatás során felvett hangokon kívül nem használ más hangzó anyagot. Nincs filmzene, nincsenek effektek, nincs narrátor. A némasági fogadalmat tett szerzetesek otthonában a mindent átható csendet csak időnként töri meg a közös imádság hangja és a gregorián ének. Képileg, mint már említettem, a hétköznapi tevékenységet bemutató képsorokat rendre megszakítja a rendező, hogy expresszív vízióiból felépítsen egy saját világot, amivel aztán magával ránthatja a nézőt.

Képsorai többnyire stilizáltak: a durván szemcsés celluloid, a „filmhibák”, a botladozó, tétova kameramozgás a személyes érintettséget közvetítik, ugyanakkor a nézői befogadást segítik. A filmet időnként feliratok tagolják, de az igazán emlékeztetés szerkezeti megoldás a szerzetesek portréi. Nagyjából azonos időközönként egy-egy szerzetes szembefordul a kamerával - interjúalanyokat szoktak így beállítani – de aztán nem mond semmit. A világ legtermészetesebb módján néznek bele az objektív lencséjébe, hosszú másodpercekig. Itt is van egy kivétel, a film végén egy vak szerzetes megszólal: „Istennél már nincs múlt és jövő, nála csak jelen van. És amikor lát bennünket, akkor az egész életünket látja. Igen gyakran megköszönöm Istennek, hogy vakká tett. Biztos vagyok benne, hogy a lelkem javát szolgálja, hogy megengedte ezt.”

Szerzetesek lépnek ki a cellájukból, harangszó hívja őket közös imára. Követjük a beöltözés szertartást, amint két fiatal befogadnak a közösségbe. Az előkészületek meghitt munkafázisai, a nap fénye, ahogy bejárja a szobákat, a készülő szerzetesruha szövétének harsanása a szabóúlló alatt: a képek és a csend lassan, szinte észrevétlenül eltöltöttek bennünket ennek a különös világnak az atmoszférájával.

Az egy évig tartó forgatás aprólékosan nyomon követi az évszakok változását. Kontrasztja ez a szerzetesek belső életének, akiket valójában nem érint meg a külső világ. A filmben két alkalommal tesznek csak kivételt, egyszer a szabályzatban előírt heti közös kirándulás képeit láthatjuk, majd a tél beálltával, lázas készülődést követően a film legderűsebb pillanatai következnek: kezdetleges eszközök segítségével csúszkálás az Alpok lejtőin. A gyakori eleséseket hangos nevetés követi. A kamera mindezt messziről veszi. Tapintatos, távolság tartó nézőpont. Hogy aztán ismét a magányos imádkozás intenzív képei következzenek, távol a világ zajától, feloldódva a nagy fehér csendben.

Philip Gröning: *Die Grosse Stille* (162 perc)

* Megjelent a Pannonhalmi Szemle 2008. XVI / 2. számában

■ EGY PUBBAN RAMÓNNAL ÉS EGY KIS GUINNESSZEL, LONDON (2007)

A LONDONI PUBOK A LEGSZÓRAKOZTATÓBBAK

A VILÁGUTAZÓ ITTHON ÉL A LEGSZÍVESEBBEN

■ A COLOSSEUMBAN, RÓMA (2007)

► BEDEGI DEA - BEDEGI GYŐZŐ

Cene gál István, Cereden élő festőművész gyakran utazik külföldre. Megkértük, hogy utazásairól, tapasztalatairól, benyomásairól, mondjon pár szót.

■ **Cene gál István, ha külföldre utazik, milyen szemmel tekint egy országra?**

Valójában bárhol voltam eddig külföldön, nagyon célirányosan utaztam. Az adott ország kultúrája, művészete és az emberek mindennapi élete érdekelt leginkább.

■ **Mi volt a legmeghökkenőbb élménye?**

Talán Izrael, Jeruzsálem, az óváros, hogy olyan kicsi területen hogyan lehet ekkora megosztottság. Négy részre van osztva, és még turistaként sem egyszerű az arab negyedből a zsidó negyedbe átjutni. Minden köve a történelemtől tanúskodik. Nagyon furcsa érzés a világvallások szent helyein lenni úgy, hogy közben az ember „egy” sziklán van.

■ **Mi volt a legkellemetlenebb élménye?**

Párizsban voltam, és miután eltévedtem az arab, fekete negyedben, el kellett mennem egy gyorsétterem mosdójába. Nem volt vidám hely. Végül is nem volt annyira kellemetlen, de az ember eléggé elesettnek érzi magát olyan környezetben, ahol a nyelvet sem tudva, kell utat törnie magának egy nem éppen barátságos helyen.

■ **Mire emlékszik vissza legszívesebben?**

Talán az emberek vendégszeretetére. Akár Párizsban, Londonban vagy Leidenben jártunk, az átlagemberek nagyon kedvesek voltak. Mindent megtettek azért, hogy otthon érezzük magunkat. Hollandiában egy tanyán aludtunk, de ott ennek a fogalomnak más a tartalma, mint nálunk. Nagyon korszerű volt az egész porta. Például a lovaknak az istállóban éjszaka klasszikus zene szólt. A fészkerben a gazdának volt egy 1910-es Ford T-modellje, természetesen működőképes állapotban. De mondatnám azt is, hogy nem voltak óriásplakátok, nem szennyezik vizuálisan sem a természetet, és Hága belvárosában, a parkban szaladgáltak a nyulak. Volna mit tanulnunk.

■ **Mi volt a legmeghatóbb élménye?**

Amikor először találkoztam Párizsban Sándorfi-val, a világszerte ismert festővel, és úgy fogadott, mintha már évek óta ismernénk egymást. Nagyon jó érzés volt. De az is nagyon kellemes, amikor külföldön magyar a magyarral találkozik.

■ **Mi volt a legszebb?**

Nagyon sok szép dolgot láttam, ezeket nem lehet rangsorolni. Másképpen szép az ókori Róma és másképpen a Via Dolorosa vagy Delft gyönyörű, kis csatornái. A sógornóm Tirolban él. Az Alpok, a hegyek engem mindig lenyűgöznek. Aki csak itthon látott hegyeket, az nehezen tudja elképzelni, valójában milyen hatalmasak. Gyönyörű a tenger is..., nekem a természet már önmagában szép, sokkal jobban tetszik, mint a nagyvárosok.

■ **Mi volt a legcsúnyább?**

A nagyvárosok embertelen forgalma, a személytelenség.

■ **A legszórakoztatóbb...?**

A londoni pubok. Minden sarkon áll egy kocsmá, és más-más a hangulata. Dohányozni nem lehet, így a sör illata érezhető mindenhol. Padlószőnyeg, bőr ülőgarnitúra és élőzene. Legyen az rock vagy dzsessz, a helyek tömve vannak. Hétvégén, volt hogy négy-öt helyre el kellett menni, amíg valahová befértünk. Óriási a nyüzsgés, ahogyan érzékeltem, az emberek nem otthon ülnek, bezárkózva a tévé előtt.

■ **Hová szeretne visszamenni...?**

Szinte mindenhova. Párizsban már háromszor voltam és mindig nagyon jó érzés ott lenni. A fapados repülők megkönnyítik már az utazást, hiszen, ha nagyon korán foglaljuk le, akkor nagyon olcsó, a szállást pedig mindig sikerült valahogy megoldani. Nekem nem fontos, hogy négycsillagos szállodában legyek, mert csak aludni járok a szállásra. Nagyon sok kedves ismerősöm van már Európában, így ők is sok mindenben segítenek.

■ **Hol a legéletvidámbabbak az emberek?**

A római emberek életvidámsága irigylésre méltó. Sajnos, itthon egyre több szomorú és gondterhelt arcot látni. Az emberek életét a mindennapi megélhetésért vívott harca köti le. Úgy gondolom, hogy Nyugat-Európa életszínvonalát sosem fogjuk elérni, és ennek oka legfőképpen a magyar mentalitásban keresendő. Nem minden csak pénzkérdés. Mikor az achenssei tónál a sógorommal egy hat kilométeres hegyi túrán vettünk részt, egyetlen darab szemetet, egyetlen csikket sem láttam eldobva. A pihenőpadok nem voltak összetörve, összezecskargatva. Nálunk már régen ellopták volna... Sajnos.

■ **Hová nem szeretne visszamenni?**

Olyan hely nincs, ahová nem szeretnék..., legfeljebb már nem lesz lehetőségem.

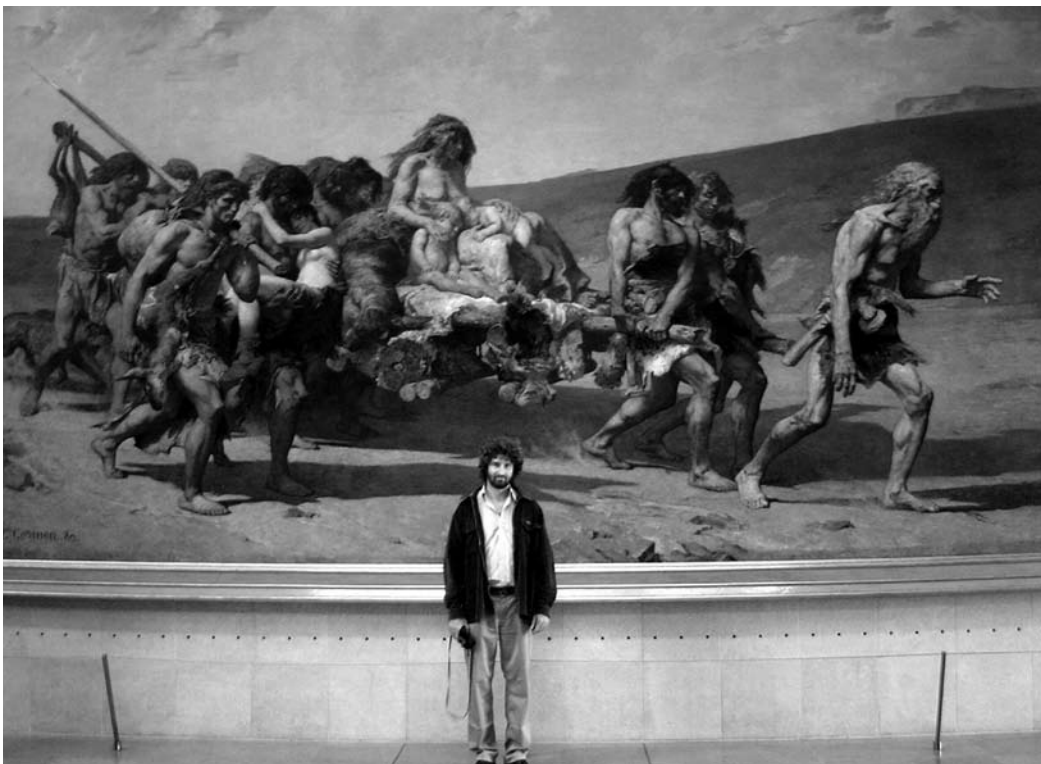
■ TÖRÖK IVÁNNAL A GETHESEMANE KERTBEN A TÖBB SZÁZ ÉVES OLAJFÁK MELLETT, JERUZSÁLEM (2000)

■ Hová szeretne még okvetlenül eljutni?

Mikor elkezdtem festeni, nagy álmom volt, hogy Európa nagy múzeumaiba eljussak. Voltam már Berlinben a Múzeumszigeten, Párizsban a Louvre-ban és a D'Orsay-ban, Londonban a Tate Modernben és a Nationalben, Rómában a Borghesében és a vatikáni múzeumban, Amszterdamban a Rijckben, Hágában a Van Gogh múzeumban. Ami kimaradt, az Madridban a Prado vagy a figuerasi Dali múzeum.

■ Hol élne szívesen?

Itthon. Bárhová elmentem eddig és bármennyire is jól éreztem magam, nagyon jó volt hazajönni. Igazi lokálpatrióta vagyok. Ma már, ha nagyon akarná az ember, lehetősége volna bárhol letelepedni. Szeretem az utazás izgalmát, szeretem megismerni érdekes világunkat, de szerettem, barátaim itt vannak és ez nekem nagyon fontos.

■ A LOUVRE-BAN, PÁRIZS (2002)

■ SZENT PÉTER TÉR, PÁPAI MISE TÖBB TÍZEZER EMBERREL, RÓMA (2007)

■ TÚRA TIROLBAN (2007)

ELTERVEZETT VÉLETLENEK

► GÁSPÁR ISTVÁN GÁBOR

Jó, ha történik valami, valami, ami más, valami, ami megmozgatja az állóvizet, eltér a megszokottól, attól, ami már-már észrevétlenné vált... – Ha történik valami, az hatással van a környezetre is: inspirál, alakít, formál, megmozgat. Megmozgatja a külső szemlélt is; gondolkodásra készítet, cselekvésre – valami másra, újra. A fejlődés lehet eltervezett, de a véletlen is tényező: meghatározó a befogadó számára.

Eltervezem, hogy ott leszek a Magyar Írószövetség Avantgárd Szakosztálya – Bohár András Kör alakuló ülésén. Ott voltam, mert valami történt. Hiszem, hogy megmozgatja az Írószövetséget, ha nem így gondolnám, nem lennék alapító tag. De az lettem, ami a véletlennek is köszönhető.

Véletlen volt, amikor 1998-ban Papp Tibor barátságosan fogadta a kíváncsiskodó magyar érdeklődőt. – Galgóczi Róbert üvegszobrász barátommal együtt érkezünk a randevúra. Robi már három éve élt a fények városában, ám személyesen még ő sem találkozott Papp Tibor költővel, a Magyar Műhely szerkesztőjével.

Húsz esztendeje, hogy megismertem az avantgárd irodalom meghatározó alakját, a számítógépes költészet atyját, a baráti kapcsolat Tiborral nem szakadt meg. És most a Magyar Írószövetség Avantgárd Szakosztálya – Bohár András Kör tagjaiként újra összetalálkoztunk. – A Tibor iránti tisztelet, az a hit, ami az általa képviselt gondolatokból sugárzik, meghatározó volt döntésemben, hogy ott leszek az alapítók között.

Az alakuló ülést délután két órára hívták össze, többen az étteremben üldögéltek.

- Még ebédelnek néhányan – jegyezte meg Pomogáts Béla.

Annyi baj legyen, ismét megnéztem a kiállítást a klubban. Közben összeverődött a társaság. A szakosztály megszületése, a vezetés megválasztása is megtörtént; az elnök: Szombathy Bálint, a titkár: Sörös Zsolt – Papp Tibor, Nagy Pál és Juhász R. József vezetőségi tag lett.

Négy óra körül már az új szakosztály programja is körvonalazódott. Irodalomtörténeti pillanatok. Közben ránk esteledett.

Elbúcsúztunk.

Gyors léptekkel róttam az utat.

Úgy emlékezem, hogy fél ötkor indul busz Salgótarjánba, irány a megálló, a Kacsóh Pongrác úti; ám jó negyedóra elteltével sem jött...

Elbizonytalanodtam. Gondoltam, ha már így alakult, maradok és megnézem az Akácfa utca 20. szám alatt a Magyar Műhely Galéria új bemutatóját: Koronczy Endre hatcsatornás videó-installációját.

Eltervezett véletlen...

Elterveztem, hogy aznap Budapesten leszek, elmegyek az Írószövetségbe, és, ha úgy alakul, akkor átmegek a Magyar Műhely Galériába is, a délután hat órára meghirdetett megnyitóra, de a Múcsarnokban este hét órára meghirdetett párbeszéd is izgalmasnak ígérkezett: Performansz, neoavantgárd, hang+költészet – PRAE-est két ülésben stb.

Erről azonban lemaradtam...

Órára pillantottam, háromnegyed öt múlt; eldöntöttem, maradok. Az utolsó busz fél kilenckor indul vissza Salgótarjánba. Az ember élete állandó utazás. Az sem titok, hogy Budapesten is érdemes gyalogolni. Ezt tettem. Ismét keresztülbaktattam a városon. (Volt már mögöttem egy irodalomtörténeti pillanat: megszületett egy új irodalmi társaság, a Kör stb.)

Este hatkor az Akácfa utca 20. szám alatt – mint kiderült – belecsöppentem egy másik rendhagyó programba. Véletlen volt...

Az elsők között érkeztem, ami részben jó: nyugodtan megnézhettem az alkotást, annak elemeit. Láthattam az est főszereplőjét, amint épp' készült és várt – várta a közönségét: a befogadót, a nagyérdeműt stb.

Ezen a fagyos napon azonban nem tolongtak a bejáratnál.

Voltunk már többen is; a galérianyitó buliján például 2004. augusztus 24-én, Papp Tibor – Nagy Pál – Bujdosó Alpár közös tárlatán – akkor szorongtunk egy kicsit.

Most kevesebben voltunk, nem volt nyüzsgés, de élénk, felszabadult disputa folyt. – A bor vitatható minősége ellenére szépen fogott. (Magyarázat: a pincehideg.) Sokan meglepődtek, és hamar leléptek, mert nem volt megnyitó szöveg.

– Valamit mondani kellene a művészről... – jegyezte meg félénken valaki. – Az interneten van információ, saját oldala van...; érdemes böngészni – tettem hozzá. De ez akkor, ott nem segített. A magyar konvenció megköveteli, hogy beszélni kell, mert a megnyitó valami ünnepélyes dolog. Igaz, Koronczy alkotásai némán is beszélésesek. A videó-installáción látható mozzulat(ok), mozzulat(lan) sorok önmagukért beszéltek. – A háttér is rendhagyó volt: a kiállító művész – alkotótársai és barátai.

Gyakran emlegetik: „az improvizáció mindig akkor bukkan elő a feledésből, amikor a lélek türelmetlen, gátolják a zárt formák: amikor a kompozíció nem nyújt esztétikai élményt, akkor a szabad, látszólag kötetlen művészi megnyilatkozás felé fordul.”

Szabados György szerint: Az improvizáció a korlátlan lehetőség öröme, a teremtés ősi gesztusa, ezzel szemben a kompozíció egy állandósult szerkezet, kimerevített és végsőkéig csiszolt pillanatok sora, az idő és az alkotó emlékműve, amely akkor él, ha mindig új látogatója akad, ha mindig új szellemáldozat éteti. Az ész hatalma a szenvedély felett, ahol mindig az ész, a szerkesztés, a konstrukció a domináns az érzés formát bővülő szabad indulatával szemben, ahol viszont minden ezen az eredendő felszabadultságon múlik.

■ NAGY PÁL ÉS L. SIMON LÁSZLÓ, AZ ÍRÓSZÖVETSÉG TITKÁRA

A szélsőségek végső soron egymást gazdagítják. Korok függvénye, mikor melyikre van nagyobb szükség vagy igény.

Eltervezett – véletlen. – Improvizációs kísérlet...

Ki kivel fog találkozni, ha ott lesz; miről beszél, vagy hallgat?

Miért hallgat, és miért (nem) beszél? Mintavétel, az ismeretlen kutatása? – Felfedezés...

A kortárs művészet is kísérletező, sokszínű; még akkor is, ha a különböző irányzatok, utak olykor átfedik, keresztezik egymást: gazdagítják a formát: A mű, és a hozzá vezető út – látszólagos ellentétpárok.

Az egymás mellett álló kortárs művészek gondolatai is különböznek, mégis (fel)erősítik a kivetített képet [de A mű önálló életet él, függetlenedik az alkotó(k)tól].

Oborni Katalin pályafutása is rendhagyó. Nógrád megyei gyökereit nem emlegeti, de nem is titkolja.

– Érsekvadkertről ugyan nem „beszél” az internetes bemutatkozásaiban, de azt elárulja, hogy 2002-ben végezett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen (történelem és esztétika szakon). Dolgozott a Budapest Galériában, vezetett irodalomterápiás csoportot, volt asszisztense autista gyerekeket fejlesztő gyógypedagógusnak, tanított roma gyerekeket és felvételi előkészítőn esztétikát. Önkéntesként három hónap töltött Dél-Afrikában, egy botswanai mozgás- és szellemileg sérült gyermeket foglalkoztató iskolában.

Sajátos missziós teljesítmény az övé. Keres valamit, ami mindennek megadja az értelmét és értékét.

– Táncol...

A tánc, mint kifejező eszköz az emberi fejlődés részévé vált, és Oborni Katalinnak is meghatározza az életét, amiről így vall:

„Az első „csoportomat” elsős gimnazistaként „hoztam létre”, amikor is osztálytársaimnak színdarabot rendeztem. Alkotói tevékenységet folytatni és emberekkel foglalkozni, ez azóta is két olyan dolog, amit munkámban és a magánéletben is egyaránt fontosnak tartok.

A csoporttal, mint olyannal akkor találkoztam igazán először, amikor művészetterápiát tanultam bölcsészhallgatóként, de akkor még csak kerestem, hogy pontosan hogyan és mit is akarok csinálni. Majd teltek az évek, és rátaláltam arra, hogy nekem a mozgás lesz az, amivel foglalkoznom kell, és hogy a mozgást hogyan lehet bevinni a felnőttképzésbe. Úgy érzem olyat találtam, amit sosem lehet megunni, mindig nyújt valami újat, egyszerre hasznos és kreatív.”

Diplomája megszerzése után kezdet el intenzíven foglalkozni a kortárs táncal. 2002-től két évig egy mozgásszínház tagja volt, ahol főleg az improvizációval, fizikai színházzal, a transz és butoh tánctechnikával foglalkoztak.

A mozgásszínházi tapasztalatok hatására kezdte el képezni magát a kortárs táncban. Diákja volt a Mozdulatművészeti Iskolának, különböző tréningeken és workshopokon bővíti ismereteit (Zürich, Tanzhaus, Theaterschool Amsterdamban). Tehetségét bizonyítja, hogy 2004 óta saját munkáival jelentkezik: koreográfusként, táncosként is jelen van a kortárs táncszínházi előadásokban. Fáradhatatlanul dolgozik; a 2006-ban megalakult Workshop Company alapító tagjaként már a kortárs művészettel kapcsolatos alkotói, képzési és szellemi tevékenységre is hatással van.

Nem túlzás: Oborni Katalin maga az improvizáció. Szereti a váratlan helyzeteket, az új impulzusokra adott válaszokat.

Véletlenek sorozta volt, hogy azon a napon össetalálkoztunk a Magyar Műhely Galériában. Nem új jelenség, hogy egy-egy (új) találkozás során tudatos és ösztönös lépéseink keverednek... – Szituációk. Naponta szembe megyünk valami mással, ami eltér a megszokott ritmustól (rítustól), más és szokatlan, de inspiráló... A káosz(elmélet) művészi megfogalmazása? – A rend (pedig arra való, hogy ne legyen szabad, ami jó) mondhatnánk József Attila után szabadon(?!)... – Ó elmerül, hogy aztán kiváljon; újra, meg újra...

Szituációk. Naponta szembe megyünk valami mással, ami eltér a megszokott ritmustól.

Oborni Katalint is ez izgatja, az, hogy mindezt hogyan lehet lefordítani a tánc nyelvére, megjeleníteni a színpadon vagy az utcán (amit kamerával rögzítenek, és a világháló öröklétűvé tehetnek) bátran, nyitottan provokálva az aktuális, ad hoc közönséget. Ebből adódik: nem tudni, hogy ez a munka hová vezet és más dimenziókban mit eredményez. – Egy előadásuk kapcsán megjegyezték [Félreértési gyakorlatok / Misinterpretation Exercises – Sirály]: „Mikor már maguk az előadók félreértik saját művüket, a nézőnek lehetősége nyílik arra, hogy végre feszültségmentesen belássa – fogalma sincsen mi zajlik a színpadon belül (és persze kívül) és az értés felelősségétől felszabadultan azt magyarázzon bele abba, amit lát és hall, amit akar.”

HIDAK NÓGRÁD MEGYÉBEN

GONDOLATOK EGY
ÉRTÉKES KIADVÁNYRÓL ÉS
MAGUKRÓL A HIDAKRÓL

► BARÁTHI OTTÓ

„A híd azt jelenti: átmehetsz. A híd összeköt.
A híd nem sérthetetlen, föl lehet robbantani.
A hidat újjá lehet építeni.
Újra lerombolni, és újra felépíteni.”
Szikora József: Határ és híd

Először a Magyar Közút Kht. honlapján (web.kozut.hu) olvastam az Egerben és Salgótarjánban megrendezett hídmérnöki konferencia eseménysorozatáról. Később Ürmössy Ákos, a Magyar Közút Kht. Nógrád Megyei Igazgatóságának vezetője tájékoztatót a tanácskozás részleteiről. Elmondta, hogy a rendezvényen a nívós előadások mellett díjakat adtak át az év tervezőjének, kivitelezőjének és a hidak ügyéért legtöbbet tett szakembernek. Az igazgató hangsúlyozta, a konferencia témakörei voltak a salgótarjáni hídépítések, Nógrád megye hidjai, a hídfenntartás és -rehabilitáció. Örömmel tudatta: Salgótarjánban mutatták be a *Hidak Nógrád megyében* c. albumot, amely megjelenésében és tartalmában a nem szakmai olvasó figyelmére is számot tarthat.

Lényegében így összegezhető az a beszélgetésünk, amely után nem is ajándékba, mint inkább mementóként kaptuk a nagyalakú, ízléses kiadványt, amelyet az alábbiakban megismertetünk olvasóinkkal. A kötet címlapján az egykor építészeti érdekességként számon tartott, aztán érthetetlenül, feltehetően felelőtlenül és mindenképpen megbocsájthatatlanul betemetett, ma már legfeljebb a helyi idősebb korosztály emlékében élő somlyói vasbeton ívhíd nyújtózkodik. A hátsó borítón a múltat idézve Romhány műemlék boltzata, a jelent reprezentálva a salgótarjáni Móricz Zsigmond úti felüljáró és az ugyancsak megyeszékhelyi acél gyaloghíd látható.

Az albumot forgatva kitűnik, elsősorban szakmai kiadványnak szánták, ennek ellenére valóban, megjelenésében és tartalmában minden érdeklődő figyelmére számot tarthat. A rengeteg szép, színes, szemet gyönyörködtető felvételt, plasztikus ábrát, korrekt szakmai textust, mégis érthető és olvasmányos szöveget tartalmazó kötetet dr. Tóth Ernő szerkesztette, dr. Trager Herbert lektorálta. Szerzői között döntően helyi szakemberek találhatók: Frics Gyula, Kardosné Pintér Erzsébet, Makai Tamás és Ürmössy Ákos. Az album a Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ kiadásá-

■ 2. SZÁMÚ FŐÚT LÓKOS-PATAK HÍDJÁ, GYUKICS PÉTER FELVÉTELE

■ HÉHALOM JELES MŰEMLÉKE A FEHÉR HÍD, MAKAI TAMÁS FELVÉTELE

ban – *mint utaltunk rá* – Salgótarjánban, 2007. október 8-11. között megtartott 48. Hídmérnöki Konferencia alkalmából látott napvilágot.

Nemcsak érdekessége, de értéke is az annalesnek – amint az a magát némi öniróniával (vagy inkább a szakma iránti alázatát kifejezésre juttatva?) „palócföldi útkaparóként” aposztrofáló Ürmössy Ákos által írt előszóból is kiderül –, „hogya a történelmi Nógrád megye hídjait veszi számba és mutatja be, mivel ennek a tájnak a történelme, kultúrája, hagyományai és népszokásai egységesekek. A határtérségi, egykor folyamatos, összefüggő úthálózat visszaállítása elől is elhárulnak az akadályok, így a teljes tájegység legérdekesebb hídjainak bemutatása nagyon időszzerű.”

A *Hidak Nógrád megyében* c. könyv – és ezt már dr. Tóth Ernő írja bevezető soraiban – egy sorozat 15. kötete, az előzőkhez hasonló felépítéssel; sok illusztrációt – térkép, terv, fotó – tartalmaz, így az olvasó képet kaphat a megye hídjainak sokszínűségéről, érdekességeiről, szépségéről, ugyanakkor a szakemberek, a későbbi kutatók számára bőséges irodalmi hivatkozást és forrásokot tartalmaz.

Az előszót és bevezetőt A megye adottságai c. fejezet követi, benne a földrajzi sajátosságokat és a közúthálózat kialakulását bemutató alfejezettel. Az előbbi tételezhetően a legtöbb, az utóbbi csak kevés olvasó számára ismert. Így az is, hogy Nógrád megye úthálózatáról már a II. századból maradtak fenn említések, s hogy a mai főbb nógrádi útvonalak jó része már a honfoglaláskor körvonalazódhatott, kirajzolódott.

A hídépítés fejezetei az egyik legérdekesebb részei az annalesnek, legalábbis a laikus olvasó számára. Ez a fejezet az egészen korai építésű, kezdetleges fahidaktól kezdve a boltozatokon és a vas- és acélhidakon keresztül a vasbetonhidakig bezárólag tárgyalja a hídépítés technikájának-technológiájának fejlődését, bemutatja az így kategorizált hidak állományát és történetét, hogy aztán szenteljen még egy leírást a megye hídjai újjáépítésének is. Ugyanis bőven volt dolguk a hídmérnököknek, hídász-szakembereknek: a II. világháborúban a hídhosszban számított megyei hídállomány 40 %-a elpusztult. Ugyanakkor ki

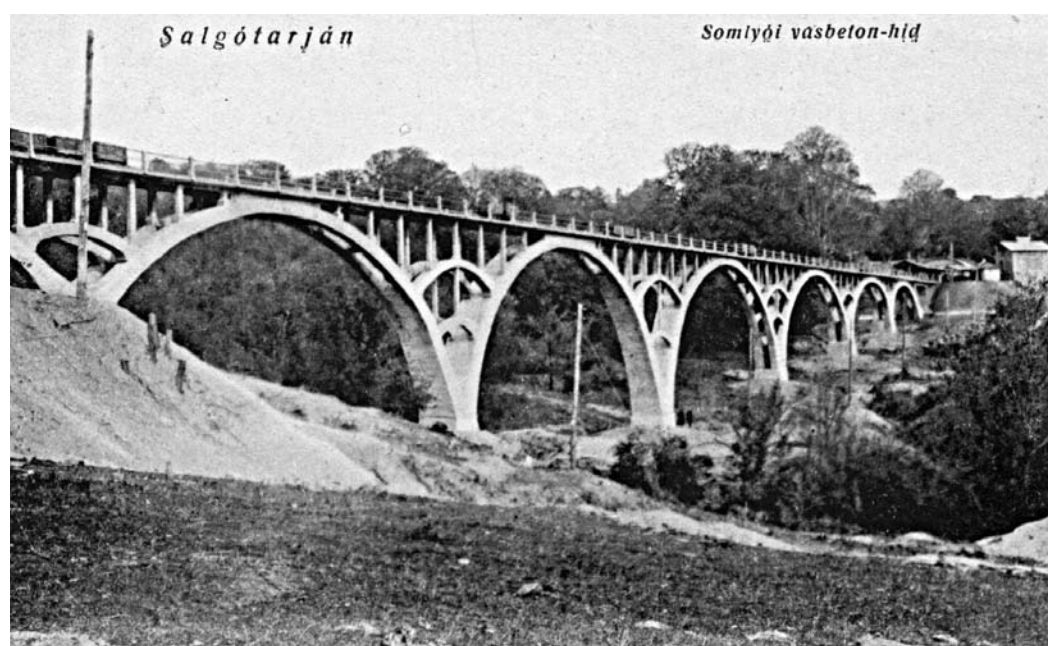
gondolta volna, hogy Nógrád megyében, napjainkban öt műemlék boltozat (azaz boltozott híd) van, és hogy ez országosan kiemelkedően soknak számít.

A megye hídállománya c. fejezet egyrészt tárgyalja a közúti hidakat (országos és önkormányzati utak szerinti megoszlásban) és a vasúti hidakat, másrészt külön figyelmet szentel a történelmi Nógrád megye hídjainak. A következő rész – Útkorszerűsítések és műtárgyaik – mintegy 50 éves időszakra visszatekintve ismerteti a nógrádi közútfejlesztéseket, és szól a várható út-, hídépítésekről. Utóbbiakkal kapcsolatban érdemes idézni néhány sort:

„A rárópusztai, pósténypusztai és hugyagi hidak az egykori 2. sz. Budapest – Vác – Balassagyarmat – Losonc – Kassa főúton álltak. Amikor mindhárom híd felépül (minthogy tervezése, előkészítése folyik – B. O.), az egykori főút nyomvonala is helyreállhat. A hidak hiánya miatt perifériára került, zsáktelepüléssé vált községek a folyó mindkét oldalán visszanyerhetik korábbi fontos szerepüket a térségben. Hídtervezőnek, hídépítőnek, az előkészítésben szerepet vállalóknak ritkán adatik ettől felemelőbb feladat, mint ezt a folyamatot segíteni.”

A Hídnevek, illetve a Hidak és a művészet c. részek is érdekesek. A hídnevek esetében meg kell különböztetni a hivatali és a helyi (a nép ajkán élő) neveket, amelyek különbözőképpen azonosítják a hidakat, az utóbbiak gyakran csak a település nevével, vagy valamilyen tulajdonságuk (például színük, anyaguk) alapján. „Hidak a művészetben, művészet a hidakban” mondatfordulatra számos szép nógrádi példát említ a fejezetrész szerzője.

Az Egyedi hídleírások c. fejezet a kötet meghatározó része. Itt kerül prezentálásra a megye szinte teljes hídállománya egyediségében, minden lényeges jellemzőjében. Ez a fejezet két városunk (Salgótarján és Szécsény) és két folyónk (Ipoly és Zagyva), illetve a műemlék, mint ismérvi megoszlásban veszi górcső alá Nógrád hídjait, történetiségük, tér- és időbeli jellemzőik, műszaki paramétereik s más tulajdonságaik alapján.

■ ZAGYA-HÍD NEMTIBEN

■ FOTÓ: KBS

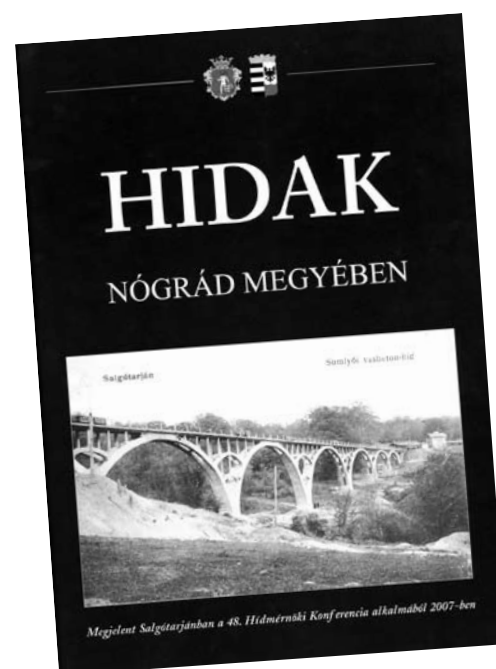
A recenzens – bőség zavarában – jószerivel nem is tudja, mit emeljen ki az érdekes és színes fejezetből. Minthogy azonban szívügye a városa és a történelem, felhívja a figyelmet a somlyói eltemetett vasbetonhíd történetére. Pontosabban arra, „hogyan itt rejtőzik Salgótarján külterületén egy olyan híd, mely a maga nemében páratlan...” A többi már a szakemberek, városatyák, civilszervezetek dolga lehetne Salgótarján javára.

Műszaki-szakmai, hidépítészeti, hídmérnöki szempontból értékes a mellékletek tartalma. Ebben megtalálhatók a levéltárak, múzeumok kincseitől kezdve, hagyatékokon, térképeken, nyilvántartásokon, szakember (tervezők, kivitelezők) névsoron, kiegészítő irodalmak, konferenciák felsorolásán keresztül a lenyűgözően szép, gazdag és színes, több mint két tucat fotót tartalmazó képes mellékletig minden, ami a szakember és az érdeklődő, térségi identitással rendelkező olvasó számára szem-száj ingere lehet.

A kötetet magyar német és angol nyelvű összefoglaló zárja. Álljon itt az összegezésből egy rövid lényegi részlet.

A megye országos közútjain 347 közúti híd van, ezek felülte 26 103 m². A hidak zöme kisnyílású (10 méter alatti 94 %), csak egy híd nyílása nagyobb, mint 30 méter. A hidak 81 %-a vasbeton, 12 %-a acél főtartóval együttdolgozó vasbeton, 7%-a kőboltozat. Kor szerint 1945 előtt a hidaknak csak 24%-a épült. A hidak teherbírása és szélessége kedvező, a főutakon sehol nincs korlátozás.

Az Ipoly-hidak különös figyelmet érdemelnek, Ipolytarnóc és a folyótorkolat között 1920-ig 47 híd állt, ma csak 12, a határszakaszon pedig csak 4 (közúti és vasúti összesen). Az utóbbi években Magyarország és Szlovákia a legfontosabb átkelelőhelyeken hidak építését tervezi, két híd terve készben vannak (Rárós és Pöstény), további tervek pedig készülnek: Kővár, Ipolydamásd, Drégelypálánk, Hugyag, Nógrádszakál, Órhalom, Ipolytölgyes, Vámosmikola, Ipolyvece.

A *Hidak Nógrád megyében* c. annales felelős kiadója Sitku László főmérnök, Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ. A nyomdai előkészítés a Z-Press Kiadó munkája, előállította a Dürer Nyomda Kft.

Meggyőződésem, hogy a történelmi Nógrád megye hídjait pregnánsan prezentáló, szemre is tetszetős kivitelű kiadvány a legszélesebb körű olvasóközönség számára is sok új és hasznos ismeretet nyújt, hozzájárul Nógrád elsősorban építészeti, de egyben más értékeinek mélyebb megismeréséhez is.

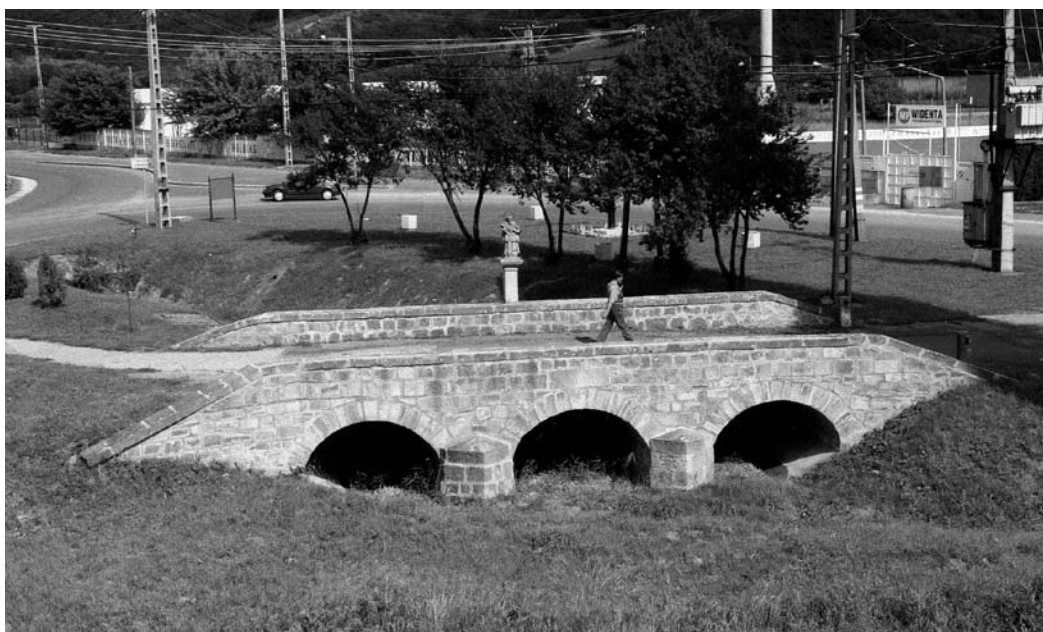
Az értékes szakmai mű után érdemes elgondolkodni, mit jelent a híd, mit jelentenek a hidak az emberek, a közösségek, a társadalom életében? A híd – a szó eredeti értelmében – olyan építmény, amely korábban különálló területeket, térségeket köt össze. A híd részeket egyesít, ami által maga is az egyesített részek integráns részévé válik. A híd része annak, amivel összeköt és része annak, amit összeköt. Ez a két utóbbi definíció már átvezet a híd, a hidak egy más közelítéséhez. Nevezetesen, hogy a híd – átvitt értelemben – az a szellemi kapcsolat, amely tájakat, vidékeket, népeket és kultúrákat köt össze, ezáltal épít és formál új emberi közösségeket. Nevezetesen, hogy a híd – átvitt értelemben – az a szellemi kapcsolat, amely tájakat, vidékeket, népeket és kultúrákat köt össze, ezáltal épít és formál új emberi közösségeket. A híd azt jelenti, hogy átmehetsz, hogy tovább léphetsz, miáltal bővül a látóköröd, kitágul a horizontod, nő a perspektívád, javulnak esélyeid is. A híd új szerepeket kínál, gondolkodást alakít, új öntudatot sugall, identitást gerjeszt. A híd attribútuma tehát, hogy összeköt, és nem szétválaszt, hogy erősít, és nem gyengít. Lényege, hogy egyesül és megtestesül benne tudás és tapasztalat, szellemiség és gyakorlat, múlt, jelen és jövő. Azaz a hidak szerepe és jelentősége – akár így, akár úgy – szinte felbecsülhetetlen az emberek, a közösségek és társadalmak életében.

Érdemes talán mindezt jól az agyunkba vésni. Miként – Háy János nyomán, szabadon – a következőket is: a hidakat nem elég felépíteni és helyreállítani, de át is kell kelni azokon. Az építés – a szó szoros és átvitt értelmében is – az összeköttetés első fázisa, miként a rekonstrukció az új kapcsolatok megteremtésének a kezdete lehet. Ezek után következő fontos feladat a hidak fenntartása, a kapcsolatok ápolása és gyümölcsözővé tétele. Történelmi tapasztalatok igazolják, hogy az utóbbi két etap nehezebb munka, mint maga az „építkezés”.

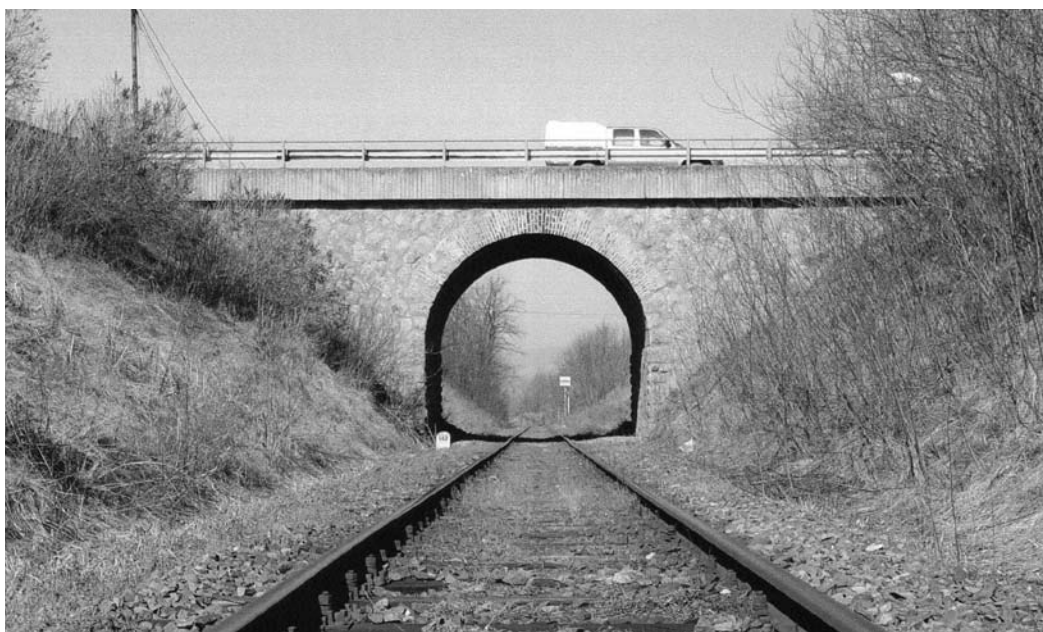
Tudjuk: gazdasági fejlődésünkhöz, kultúránk felvirágzásához, szellemiségünk kiteljesedéséhez eddig is elengedhetetlenek voltak a hidak, a kapcsolatok. A kontaktus más népekkel, más közösségekkel, más kultúrákkal. Másokkal. A szellemi hidak a külvilág felé, hogy nőjön és táguljon látóhatárunk, hogy megtaláljuk helyünket a nagyobb közösségben. Építsünk hát hidakat a szó szoros és átvitt értelmében is, s vigyázzunk, hogy soha senki ne temethesse be, és ne rombolhassa le azokat!

■ BOLTOZAT AZ ÓRHALMI ÁRTÉREN

■ HÍD A LÓKOS-PATAKON, ROMHÁNYNÁL, MAKAI TAMÁS FELVÉTELE

■ DRÉGELYPALÁNK VASÚT FELETTI BOLTOZATA, MAKAI TAMÁS FELVÉTELE

ISMERETLEN-ISMERŐS ÉPÜLETEK A VÁROSI NAGYLAKTANYA

► CS. SEBESTYÉN KÁLMÁN

Nagylaktanya. Aki ismeri a történetét, nyugodtan továbblapozhat, hisz különös újdonsággal nem tudok szolgálni. Azért írok mégis róla, mert nemrég egy beszélgetésben így említettem egy intézmény helyét, és meglepődtem, hogy a többiek – tarjáni születésű, régóta itt élők – nem tudták, miről van szó. Ilyenkor elgondolkodik az ember, hogy ami esetleg neki közismertnek tűnik, mások számára nem mindig természetes. És fordítva is így van sok esetben, mikor a beszélgetőpartner hűledezhet, hogy még ezt sem tudod.

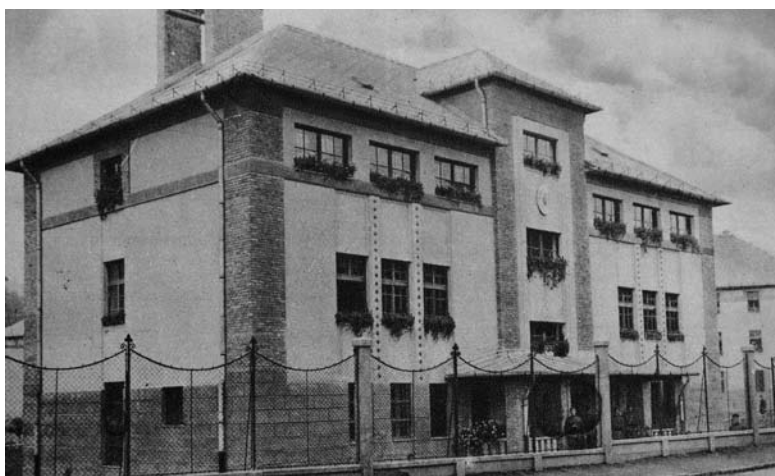
Visszatérve a laktanyához, sok város lakó valószínűleg be tudja azonosítani, s rögtön rávágja, hogy ezen a területen ma a kórház található. Egy-két épület még külső megjelenésében őrzi is a nyomát. Ha a történetére vagyunk kíváncsiak, kiindulásként forduljunk Dornay Béla 1929-ben megjelent salgótarjáni útikalauzához.

Bár elég szűkszavúan csak annyit tudunk meg, hogy a Füleki út északi részén, az út jobb és bal oldalán található az épületcsoport, amelyet a honvéd dandárparancsnokság építtetett Molnár

István építéssel 1922-24 között. Ebből arra következtethetünk, hogy létesítése összefüggésben van a határváltozással. Részben igaz is, de az állandó katonaság Salgótarjánba telepítése régebbi történet. A 20. század elejétől visszatérő téma. Komolyabban 1905-ben merült fel, miután január végén – választási túlfűtöttségből? – az elégedetlenkedő tömeg szétrombolta a község központjának egy részét. A Salgótarjáni Lapok ekkor cinikusan, utalva, hogy az akciónak sok nő volt részese, meg is jegyzi: „Nem igaz, hogy a szobaciczusok azért vettek részt a tüntetésben, mert csak így érthették el céljokat t. i., hogy katonaságot kap Salgótarján.”

Komolyabban tíz év múlva került elő újra az ügy, mikor a képviselő-testület kérte, hogy az 1915 novembere óta itt állomásozó 30. gyalogezredbeli zászlóaljat helyezték el máshová. Bár érdekes végjgkövetni az érveket a katonaság itt tartása

FOTÓ: KBS

mellett és ellen, melyeket felsorakoztattak, de nem ez a témánk. 1916-ban (tehát még a háború alatt!) végül többszöri elutasítás után, a főszolgabíró erőteljes nyomására döntöttek: „A képviselőtestület a katonaságnak béke utáni elhelyezése elől nem zárkózik el, és ahhoz elvileg hozzájárul, miután azonban a feltételeket nem ismeri, részletes tárgyalásba nem bocsátkozik..” Már csak azért sem tette, mert a községnek kellett volna területet biztosítani az építkezéshez. Később is ez volt a probléma, és ezért húzódott két évig a megvalósítás. Kikötötték, hogy a településen kívül kell a laktanyát felépíteni, de azok a területek a Luby és a Szilárdy család birtokában voltak. Ők természetesen az inflációs időkben minél nagyobb hasznot akartak húzni ebből, így végül csak kényszerkiszajátítással tudták a területet biztosítani. De maga az építkezés is lassan haladt, és türelmetlenkedtek is emiatt a helybeliek. Ugyanis addig a katonák a polgári iskolában voltak elhelyezve.

Végül 1924 januárjában adták át a laktanyát. Az út bal oldalán, a Tarján-patak felé eső részen, párhuzamosan két emeletes legénységi épület zárta közre az alakuló teret, melynek folytatása a sporttér volt. 1935-ben ezek közé kerékpártárolót építettek, mivel a 7. számú Báthori István honvéd kerékpáros zászlóalj állomásozott itt. A település felé eső részén altiszti lakások és gazdasági épületek voltak. Az út másik oldalán, az izraelita temetőtől délre kaptak helyet a tiszt lakások és a parancsnoki épületek. Ezek mellett, honvéd kincstári területen avatták fel 1933 novemberében Salgótarján második köztéri szobrát, a Báthori-szobrot.

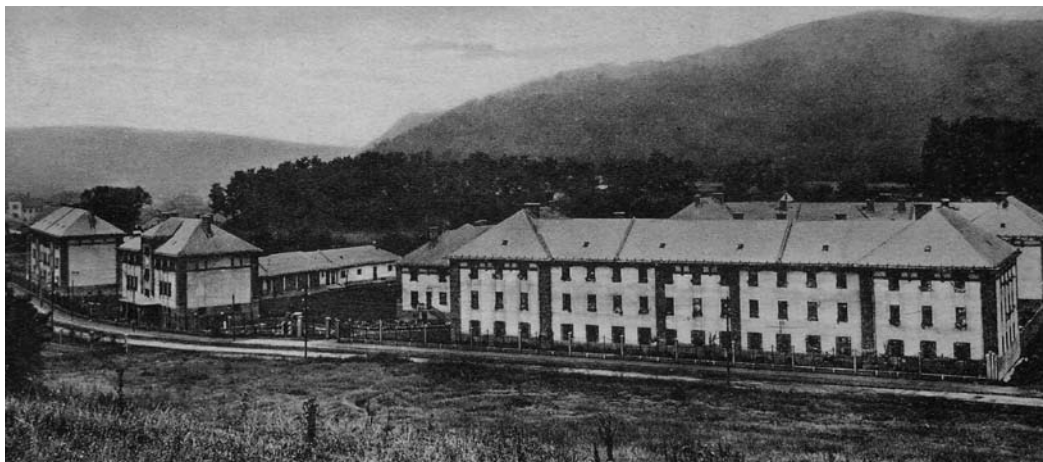
A 2. világháborúig a katonaság élte a maga zárt életét, a várossal visszafogott kapcsolata volt. A tiszt részét vettek a nagyobb ünnepségeken, néhány társadalmi szervezetben, de például a '30-as évek elejétől saját tiszt kaszinójuk volt. A gyakorlatozás is a „Somoskőújfalu–Bocsárlapujtó és a Bocsárlapujtó–Karancsberény talyigaút” mentén fekvő területen folyt, ahol a kőbánya mellett volt a löterük. A világháború vége felé vált a laktanya épületében zaklatottabbá az élet. Átvonuló egységek követték egymást, s december elején ez volt a színtere a karancslejtősi bányászmozdulás során elfogott négy személy kivégzésének.

A háború után az orosz állomásparancsnokság foglalta le az épületeket. Azonban a város is kiszemelte magának, hisz közintézmények elhelyezésére és a nyomasztó lakáshiány enyhítésére is alkalmasnak tűnt. 1946 közepén a polgármester levelet írt a honvédelmi miniszternek. Ebben ismerteteti, hogy a gimnáziumban és a kereskedelmi iskolában a 25-30 fős termekben 60-70 fős osztályokat kell elhelyezni. Megoldás az lenne, ha a honvédség bérbé adná a laktanyai épületeket iskolai célokra a városnak. „Ezek az itt állomásozott orosz alakulat kivonulása után üresen és legnagyobb részét kihasználatlanul állnak,

miután itt csak a harmadik határvadász zászlóalj kiképző százada fog állomásozni. Elgondolásunk az – írja –, hogy az említett kis létszámú alakulat a jelenlegi iskolaépületekben lenne elhelyezhető, míg a laktanyaépületekben a gimnázium és kereskedelmi középiskolát, diákotthont és a tanári lakásokat helyeznénk el, a tisztiekéző épületeiben pedig napközi otthonos óvodát létesítenénk.”

A város fejlesztési tervében meg is fogalmazták ezt, kiegészítve azzal, hogy népi kollégium, illetve szülőotthon elhelyezésére is alkalmas lenne. A honvédelmi miniszter feltételei kemények voltak: a városnak meg kellett szerezni az orosz állomásparancsnokság beleegyezését a beszállásolás alóli végleges mentesítésre, a pénzügyminiszter engedélyét a kincstári tulajdon bérbeadására jelképes összegért, és vállalni kellett a háború során keletkezett károk helyreállítását. Legkönnyebben az első feltétel teljesítése ment, hisz 1946. december 7-én az orosz állomásparancsnokság átadta az épületegyüttest a honvéd kincstárnak. A város következő évi költségvetésébe már fel is vette a javítások és átalakítások pénzügyi biztosítását, de a tárgyalások elhúzódtak.

Végül a honvédelmi miniszter 1947 októberében hagyta jóvá 5 évre a bérbeadást. Közben azonban változtak az elképzelések. Elsősorban a nyomasztó lakásgondok miatt 68 kislakás, a vízművek, a tűzoltóság és a szülőotthon elhelyezéséről döntött a város képviselő-testülete. De aztán a közintézmények mégsem kerültek ide, hanem 85 lakás és két kollégium működött az épületekben. Az 5 évi bérleti szerződést még ugyanennyivel megtoldották, s végül 1957. október 4-kén került a város tulajdonába a laktanya épületegyüttese a kétemeletes, elkerített szolgálati lakások kivételével. Ekkor már formálódott az új elképzelés, hogy a város növekvő lakosságának ellátására a két volt vállalati kórház épülete szűk lesz, és építeni kell egy modern kórházat. Bár a döntés megszületett, a megvalósítás – jó szokás szerint – lassan haladt. Volt ennek egy olyan oka is, hogy előbb a lakásokat kellett kiváltani a városban épített újakkal. Az első eredmény 1963 őszén mutatkozott, amikor a patak felőli volt legénységi épületben kialakították a gyermekosztályt. Ez után nagyobb lendületet az egykori kerékpártároló helyén a kórházi főépület felhúzása.

■ AZ ARCHÍV FOTÓK A NÓGRÁDI TÖRTÉNETI MÚZEUM KÉPESLEVELEŐZLAP-GYŰJTEMÉNYÉNEK DARABJAI

NEM GÖRÖG A HARASZT

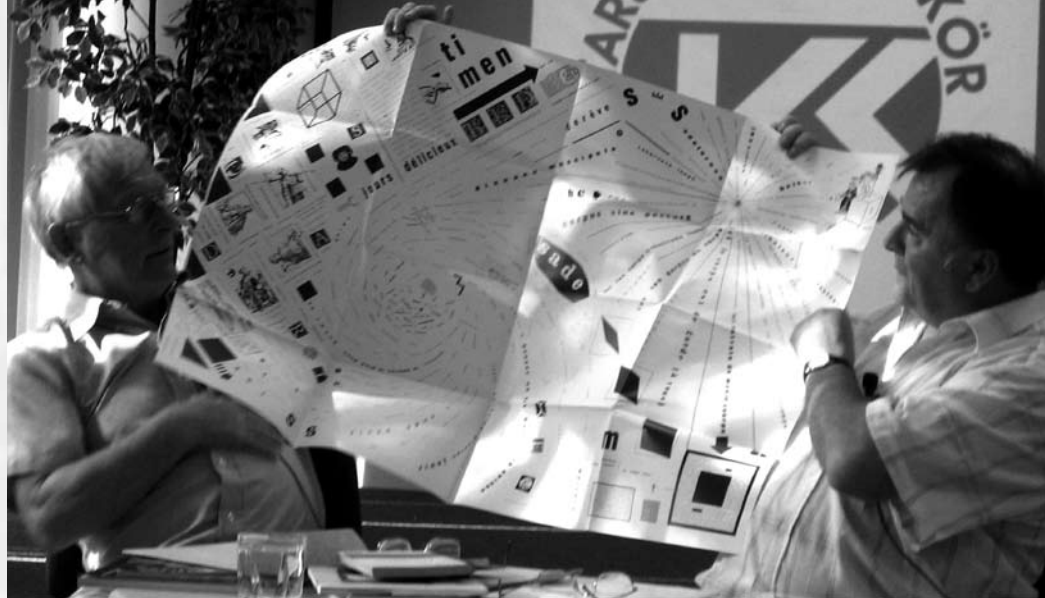
> GÁSPÁR

Szombathi Bálint Műfajteremtők az ezredvégen című írásában Nagy Pál Nem görög a haraszt és Papp Tibor Térversképek című munkáit elemezte. Nagy Pál törekvéseiről, aki Nem görög a haraszt című könyvében a görög-római kulturális örökségnek állít korszerű emléket, a következőképp vélekedik:

„Kultúrörökség, ez esetben, mindenekelőtt költészeti örökség értendő, azon belül is

az emberi (beszéd)hang lehetőségeivel foglalkozó fejezet a vonzó Nagy számára. Itt jegyzem meg, hogy tanulmányaiban a szerző többször is érintette a hangköltészettel kapcsolatos időszerű kérdéseket. (Nagy Pál: Az irodalom új műfajai. ELTE BTK Magyar Irodalomtörténeti Intézete – Magyar Műhely, Budapest, 1995) A műfaj európai gyökerei – az időszámításunk előtti 300-ból származó egyiptomi himnuszokkal vagy a 4. században keletkezett turkesztáni himnuszokkal egyetemben – többek között Arisztophanész légzési vagy úgynevezett pneumatikus ódához vezethetők vissza, s ugyancsak ő volt az, aki elsőként iktatta irodalmi kontextusba a hangutánzó szavakat (béka- és madárhangok). Nagy lényegében ezekhez a kezdetekhez utal vissza, amikor kötetét egy Szentpétervárott őrzött görög vázarajzzal vezeti be. Az ábrán három emberalak látható, amint a következő szöveget kiejtve társalog: „Nézd, egy fecskel!” – „Héraklészre mondom, igazat mondasz.” – „Nahát!” – „Tavasz van.” A rajzon a szövegek

■ NAGY PÁL (BALRA) ÉS SÁNDOR ZOLTÁN

■ FOTÓ: GÁSPÁR ISTVÁN GÁBOR

buborékként törnek fel az emberi szájból, éppen, hogy csak nincsenek – a mai képregények gyakorlatának megfelelően – felhőcskébe írva. De így, a teret szabadon betöltve már határozottan előrevetítik a beszédnyelv vizualizálásának bizonyos lehetőségeit.

Nagy nyelvi materiája egyrészt a lineárisan, oldalról oldalra folyó költői szöveg, másrészt az a képsorozat, amely 1988-ban készült phoné című videoszövegének egy-egy szegmensét eleveníti fel úgy, hogy megőrzi a tévé képernyőjének természetes külső görbületeit, vagyis a „képöntvény” formai alapjellegét. A kép kivágatok betűanimációkat, számítógépes szövegmanipulációkat, ókori vázarajzokat, ólombetű-konstrukciókat stb. ábrázolnak, s a költői szöveg szemantikai szellemiségéhez idomulva egy letűnt és a mai civilizáció értékrendjét állítják szembe egymással. Külön kiemelendő, hogy az irodalmi videózás egyik magyar úttörőjeként ismert Nagy magas fokú kritikai élel fordul azon képi értékek felé, amelyek a katódcső révén materializálódnak, így a televízióhoz, a videóhoz és a számítógéphez egyaránt. Nem az elektronikus nyelvet kárhoztatja, hanem a nyelv képviselte világot, az emberi civilizáció mostani állapotát, azét a civilizációét, amely úton-útfélen visszaél a beszéd megannyi lehetőségével. Így például az elektronikus világháló közvetett bírál-

latát ülteti el következő mondataiban: „sorolni se győzzük a hősöket / isteneket / tetteik sokaságát / kellene dicsérni / nem a hálót [?] a háló gyökeret eresztett / fönről lefele áramlik az információmentes energia l'art pour l'art ereje / csukd be a szemed! / nyisd ki a szád!”.

A görög istenek előtt sorjában tisztelgő szerző a politeizmus prizmáján át tekint az emberi alkotás polifóniájára, mintha csak az ókori istenekben megfogant médiumszerep fajsúlyosságát kívánná dicsőíteni. Pappal ellentétben Nagy nyíltabban, fesztelenebbül fejti ki művészetfilozófiáját és bontakoztatja ki alkotói habitusát, ugyanakkor célszerű ideaközponúságra tör, narratív hajlamai meglehetősen visszafogottak, univerzalizmusa ezért egyöntetűbb. Papp mozgást és teresítést célzó törekvései a könyvoldal síkján válnak érzékelhetővé, Nagy pedig a mozgókép közvetett, virtuális megjelenítése révén kötődik ehhez az örökösen kihívó avantgárd eszményhez.

Lényegében mindkét opusban ott van a továbbfejlesztésnek, a továbbgondolásnak a lehetősége, ám egyszersmind annak a tételnek az életképessége is bizonyítást nyer bennünk, hogy a verbo-voko-vizuális poétika idomulni tud mindegyik újabb médiumhoz. A két szerző munkássága mindenképpen ezt támasztja alá, hiszen fejlődésük évtizedei folyamán a klasszikus kézírattól elrugaszkodva és a tipográfiai, számítógépes, majd mozgóképi megjelenítés fázisain is túljutva példaértékű rugalmasságról tettek tanúbizonyságot, miközben folytonosan erősítették a műfajok közötti átjárhatóság gyakorlatának indokoltságát. Műveikben a fonetikus, a vizuális, a kinetikus, a taktilis és a térszerű elvek a jelentéssel egyetemben szintézist alkotnak; ebben a szintézisben pedig a kölcsönhatások, az egymás közötti kapcsolatok döntően fontosak. Ennek az alapvető nyelvi tulajdonságnak köszönve a költészetnek (művészetnek) ez a válfaja a multimediális-intermediális művészet különálló, autonóm ágazataként tétéleződik, s bár eredetét tekintve költészeti-irodalmi indíttatású, nyilvánvaló, hogy már kinötte néhány műfaji kereteit

Nagy Pál

író, műfordító, tipográfus
(Salgótarján, 1934. augusztus 23.)

1956-ig az egeri Tanárképző Főiskola magyartörténelem szakos hallgatója volt. 1956 óta Párizsban él. 1962-ben a párizsi Sorbonne-on szerzett franciatanári oklevelet. 1962-ben barátaival megalapította a Magyar Műhely c. irodalmi, művészeti és kritikai folyóiratot, melynek ma is egyik szerkesztője. 1972-ben megalapította, 1977-ig pedig szerkesztette a könyvkiadóként is működő francia d'atelier c. lapot. 1970-90 között féllállásban gépszedő, majd pedig fényzedő. 1987-ben alapította meg a p'ART című magyar nyelvű irodalmi videofolyóiratot Párizsban. A Chemin (ou)vert

alapítvány alelnöke. Kétszer kapta meg a Centre National du Livre (Párizs) alkotói ösztöndíját. 1996: Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje; 2000: József Attila-díj. Párizsban és Budapesten él. Vizuális költészeti kiállításai voltak Magyarországon és külföldön (Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Görögország, Brazília). Európai és észak-amerikai avantgárd folyóiratokban publikálta írásait. 1985-86 között a College International de Philosophie-ban, 1994-ben és 1998-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Irodalomtörténeti Intézetben tartott szemináriumot. [...]

F. Almási Éva

Forrás: www.artportal.hu

(Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 1998;
Balassi Kiadó, Budapest, 1998)

A MACSKANADRÁG-SZTORI

> PETROVICS ZSUZA

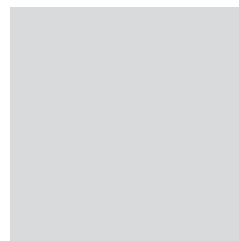
Nincs könnyű dolgom, amikor Macskanadrágról szeretnék írni. Feltételezem, hogy a salgótarjáni srácokról már sokan hallottak a megyében, még azok is, akik nem rajongnak a punkzenéért. A sok tagcserét megélt bandáról sokat lehetett olvasni a Nógrád megyei lapokban, rengeteg internetes portálon, különböző metal-, rock-, punkzenei újságban, láthatták őket a televízióban, a VIVA csatornán is. Ennek ellenére a srácok szerények, egyetlen weboldalukon, vagy velük készült interjúban sem történik említés minderről. Nem kérkednek, nem reklámozzák a tehetségüket ész nélkül, pedig a zenekar meglehetősen elismert a punk körökben.

A bandát még a '94-es évben alapította Zvada Szabolcs, Krätschmer Ákos (Garfield), Földi Bálint és Győri Attila, bár maguk a '96-as éveket emlí-

tik mindenhol az alakulás éveként, mivel ekkortól lehetett sokat hallani róluk, ez volt az az időszak, amikor nagy vehemenciával belevágtak a koncertezésbe. 1995-ben a Kohász Rock Klubban debütált az ekkor még négytagú csapat, igaz, a dobosuk már Tábori Péter volt.

Ezt az időszakot rengeteg tagcsere követte, megfordult a zenekarban Bodrogi László, Mákos Vince, Győri Róbert, Szilágyi Miklós, Feka (Anti Fitness Club), és még ebben az évben kiadtak egy demót is, amely meglehetősen kezdetleges anyag volt, inkább csak afféle szárnypróbálgatás.

Az áttörést valóban a '96-os év hozta meg a számukra, hiszen nem akármilyen zenekarral kezdtek el turnézni, hanem az Aurórával... Mi több, harmadik helyezést értek el a mezőtúri tehetségkutató fesztiválon. Ez az év volt számukra talán a

legzsúfoltabb, megjelent az első önálló lemezük is (A látszat csal), és ennek köszönhetően, több válogatáskazettán is szerepelhettek.

Nos, ki ne maradjon, hogy a fiatal csapat nem kisebb helyen léphetett fel, mint a Sziget Fesztivál. Feltételezem, hogy vannak, akik azt gondolhatják, bárki szerepelhet ott is. Nem így van, rengeteg nivós zenét játszó zenekar sokéves próbálkozás után sem éri el ezt. Az első szigetes buli jól sikerülhetett, hiszen azóta minden nyáron a fellépők között vannak. 1997-től már önállóan turnéztak, ettől kezdve hazánkban szinte minden fesztiválon megfordultak (Pepsi Sziget, Tokaj Hegyalja, Wanted, Fesztergom, Rockmaraton, Efott, Kotta, Kasza, Vekeri stb.). Felléptek már neves külföldi bandákkal (Dead Kennedy's, G. B. H., Terrorgruppe), és legalább ennyire neves hazaiakkal is. '98-ban látott napvilágot két új albumuk, egy mini, vagyis a Macskanadrág című, majd a Modern szerenád, ezt követően pedig 2003-ban A csillag még késik című anyagot adták ki. Öt videóklipet készítettek eddig (Ez nem az a party, Citrom, Még nem nővök fel, Azt gondoltad, Nem leszek R'n'R' sztár).

2006-ban nem kisebb megmérettetésre került sor, mint a VIVA Megawatt Live rockzenei díjátadójára, ahol a legjobbakat jutalmazták. A hazai punk-rock kategória öt jelöltjéből az egyik a Macskanadrág volt! Úgy vélték, nem ők az első számú esélyesek, de annak nagyon örültek, hogy élvonalbeli zenekarnak könyvelik el őket. Jelenleg ketten képviselik a zenekart, Szabolcs és Garfield. Éppen dobost keresnek...

Legtöbbször Szabival találkozom koncerteken, a legutóbbi beszélgetésünk is tanúságot tett fejlett humoráról, közvetlenségéről, szerénységéről, és megtudhattam, milyen újabb viszontagságokon ment már át a banda.

■ A korai időszakokban erősebb szövegeitek voltak.

Persze! Eleinte még mi is az agresszívebb szövegű punkot játszottuk, az akkori vonalba tökéletesen beleillettünk. Csak annyi volt a célunk, hogy az Aurórával – mint az akkori legnagyobb példakép-pel – játszhasunk közös koncertet. Aztán Garfield összefutott Vigivel (az Auróra énekes-gítárosa)

egy fesztiválon, és addig-addig beszélgettek, amíg végül minket vittek el egy turnéra. Ez rendkívül jól sikerült, a közönségnek is tetszettünk. Ezután már közvetlenül minket kezdtek hívogatni koncertekre, következésképpen szép lassan kialakult egy kisebb rajongótábor. Ahol nagyon jó koncertjeink voltak: Paks, Győr, Eger és különösen Debrecen.

■ Többször voltatok már külföldön is.

Voltunk Ausztriában, Szerbiában, Litvániában, Lettországbán, Finnországban. Amikor Szerbiában játszottunk egy másik magyar zenekarral (Barackca) magyarlakta területen, Zentán, végtelenül hálás volt a közönség. Aki nem szereti ezt a fajta zenét, még az is eljön a koncertre, mivel magyarországi együttes vagyunk... Erre a fesztiválra 6000 ember látogatott el, és mindegyikük magyar volt! Amikor ősszel újra visszamentünk, akkor egy kis klubban léptünk fel, de oda is eljött cirka 350 ember! Valódi tömegnyomor volt... Ausztriában kicsit hűvösebbek a népek. Gondolom azért, mert ott aztán igencsak el vannak látva zenekarokkal és koncertekkel. Viszont, ahogy ők vendégül látják a zenekarokat, az megdöbbentő! Tele van a hűtő étellel, itallal. Az egyik helyen medence is volt, és azt mondták, hogy nyugodtan csobbanjunk egyet a fellépés előtt, ha van kedvünk!

■ Ugyanígy másabb vidéken és Budapesten játszani, nem?

Persze, hiszen a fővárosban jobban összegyűlnek az emberek. Sőt! Oda a vidékiek is szívesen felmennek, ha jó koncert van. Bár most már Pesten is egyre nehezebb programot egyeztetni.

■ **Korábban fúvósok is játszottak a zenekarban. Hova lettek? Miért történt a váltás?**

Igen, korábban egy trombitás és harsonnás srác is játszott velünk. A zenei vonal azonban elmozdult a keményebb témák felé, így a fúvósokra már nem volt szükség.

■ **Mi történt az M3-on?**

Jó volt! Bag környékén Szóltam Garfieldnak, hogy nézze már meg ő is, mert ott gurul egy autó kereke előttünk az úton! A miénk volt... Szerencsére nem történt baj! Kipakoltunk belőle, otthagytuk. 30 ezer forintért hozták haza, de természetesen addigra már beverték az üvegeit. Viszont nem volt teljesen veszteséges az ügylet, mert a bontóban kaptunk érte ötezer forintot...

■ **Macskanadrág!**

Volt egy jó kis koncertünk, ahová ingyen jöhettek be azok, akik hajlandóak voltak macskanadrágban eljönni. Utólag megtudtuk, hogy öt bátor ember abban jelent meg, és várt ránk benne hajnalig, mert mi elakadtunk az autóval, és nem értünk oda a helyszínre!

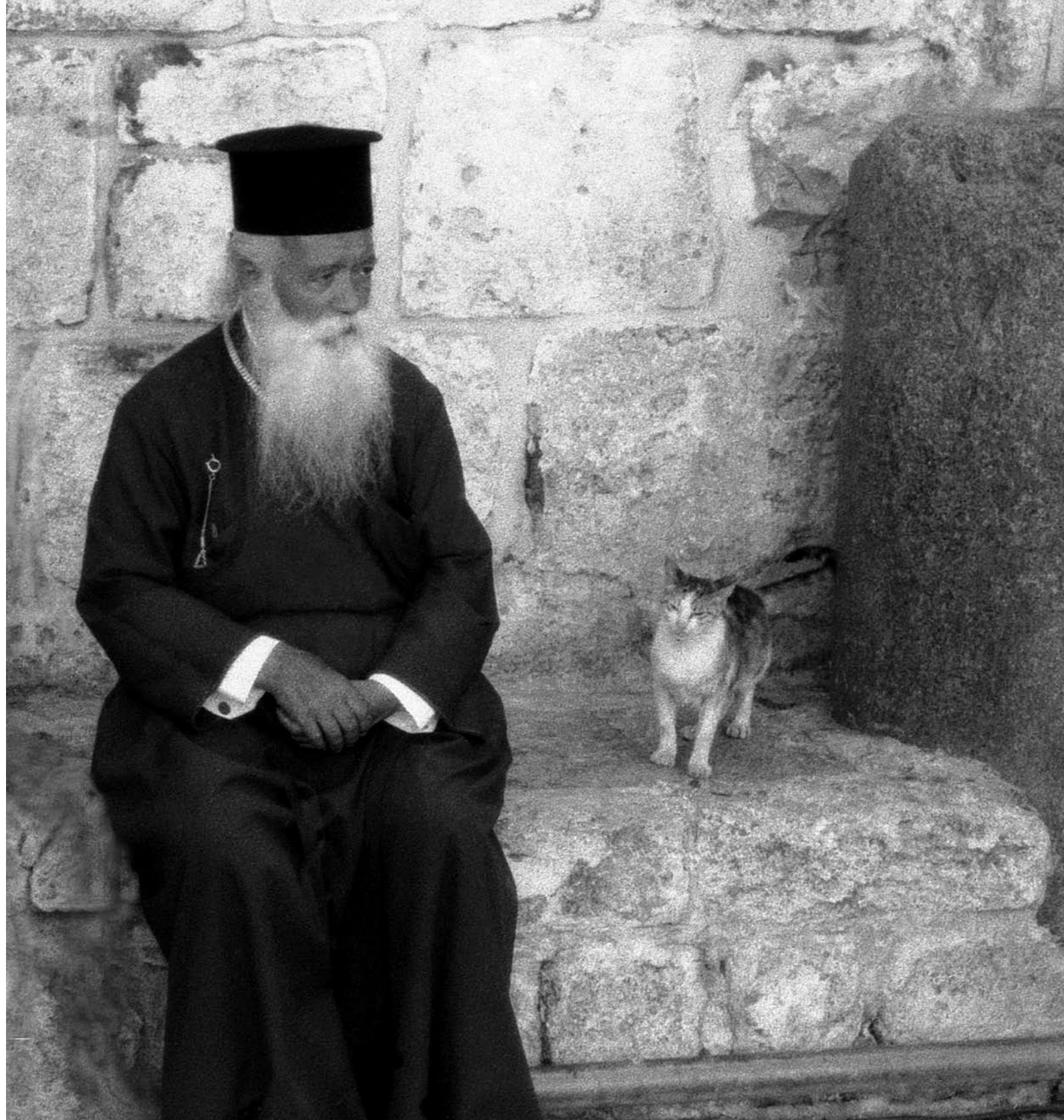
■ **Évente egy koncertet összehoztok Salgótarjánban is. Milyen volt a koncert?**

Fantasztikus volt! Rengetegen eljöttek, voltak fiatalok is, de még több középkorosztálybeli.

■ **Elkészült egy új klipetek. Hol látható ez?**

Az interneten, a myspaces oldalunkon (<http://www.myspace.com/macskanadrágpunkrockband>), de a televízióban is látható lesz. Most készül egy új lemezünk is.

JERUZSÁLEMBEN, EGYEDÜL

TALÁLKOZÁS WIM WENDERSSEL *

> KÉP ÉS SZÖVEG: KOVÁCS BODOR SÁNDOR

Talán a harmadik estén lehetett; társaimat hátrahagyva egyedül bolyongtam az óváros szűk sikátoraiiban. Áthaladva a jaffai kapun, egy kis kávézó teraszához értem. Rendeltem egy sört és néztem a turistacsoportok hadait, ahogy újabb és újabb hullámokban érkező bebocsátásra vártak Salamon király tornyához, hogy megcsodálják az esti fényjátékokat. Minden porcikámat átjárta az eufória. Később, visszafelé sétálva, (az újjvárosi szállodai szobám felén tartottam) egy olasz étterem terasza mellett elfogott a vágy, hogy még egy kicsit üldögéljek a jeruzsálemi estében. Kényelmes nádfonatú széket választottam,

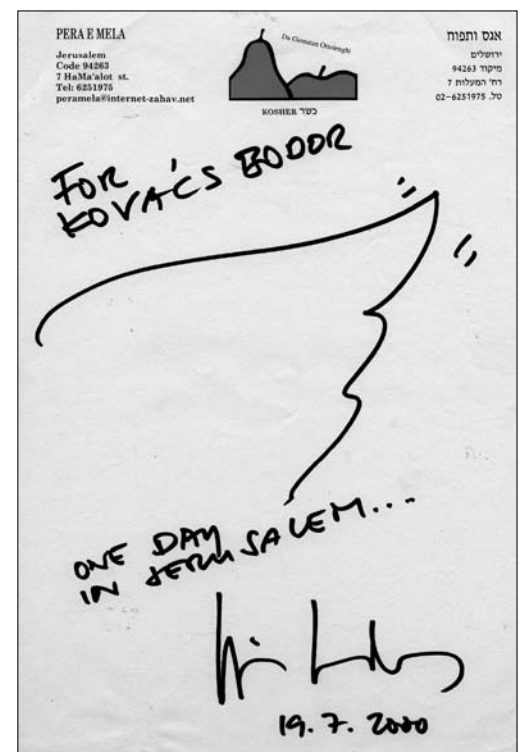
szemben a bejárattal. Sokan vacsoráztak a teraszon és az étterem belső helyiségei is megteltek jókedvű emberekkel. Egy nő és két férfi érkeztek a bejárathoz, látszott, hogy hezitálnak, kinn vagy benn telepedjenek-e le. Az idősebb, szemüveges férfi rám nézett. Intettem nekik, mutatva, hogy a mellettem lévő asztal az utolsó üres. Egy pillanattig haboztak, majd elindultak befelé. A férfi barátságosan, mintegy mentegetőzve visszaintett. Az esti égbolton megjelent néhány felhő. Azt mesélik, ha egy felhő felbukkan Izrael egén, rögtön felküldenek egy repülőgépet, ami valamilyen kémiai agyagot permetezve elősegíti a kicsapódást, amitől a

felhő rögtön megszabadul terhétől. Nem távozhat szabadon egy másik országba. Hogy a víz mekkora érték náluk, azt a Petra Hostel konyhájában és fürdőjében elhelyezett plakátokból éreztem. A rajzokon a vízcsapokból pénzürmék csöpögtek. (Eszembe jut egy régi kép a hatvanas évek Magyarországról: a kánikulában felmelegedett sört zubogó vízcsap alatt hűtik a dolgozók. Nyilván ez még a frizsider-szocializmus előtt történt.)

A felém intő férfi Wim Wenders volt. Hogy honnan tudtam? Az egyetlen könyv, amit magammal vittem Jeruzsálembe, Wenders írásait gyűjtötte egybe, tele képekkel, köztük jó néhány portré és standfotó, amelyek híres filmjeinek forgatásain készültek. Hát itt a remek alkalom a találkozásra, gondoltam. Beléptem az étterembe. Hamar megtaláltam a háromfős asztalt. Odaléptem hozzájuk. Elnézést, mondtam, én rosszul beszélem az angol nyelvet, de ön Wim Wenders? A szemüveges férfi felém fordult és mosolyogva bólintott. Nagyszerű, válaszoltam, csak el szeretném mondani, milyen sokat jelentenek számomra a filmjei. A mester kihúzta a negyedik széket, helyet kínált. Bemutatta a családját. Felesége, Donata, finom és elegáns volt, sötét haját kontyba fésülte, nyakán fekete gyöngysor. (Csak később tudtam meg, hogy aznap este egy világhírű fotóművésszel is találkoztam...) Fiuk harmincon innen. Kovac? - kérdezte. Óh, Niko Kovac! (Niko Kovac, a fiatal horvát labdarúgó a Bayern München reménysége volt, akkoriban.) Én

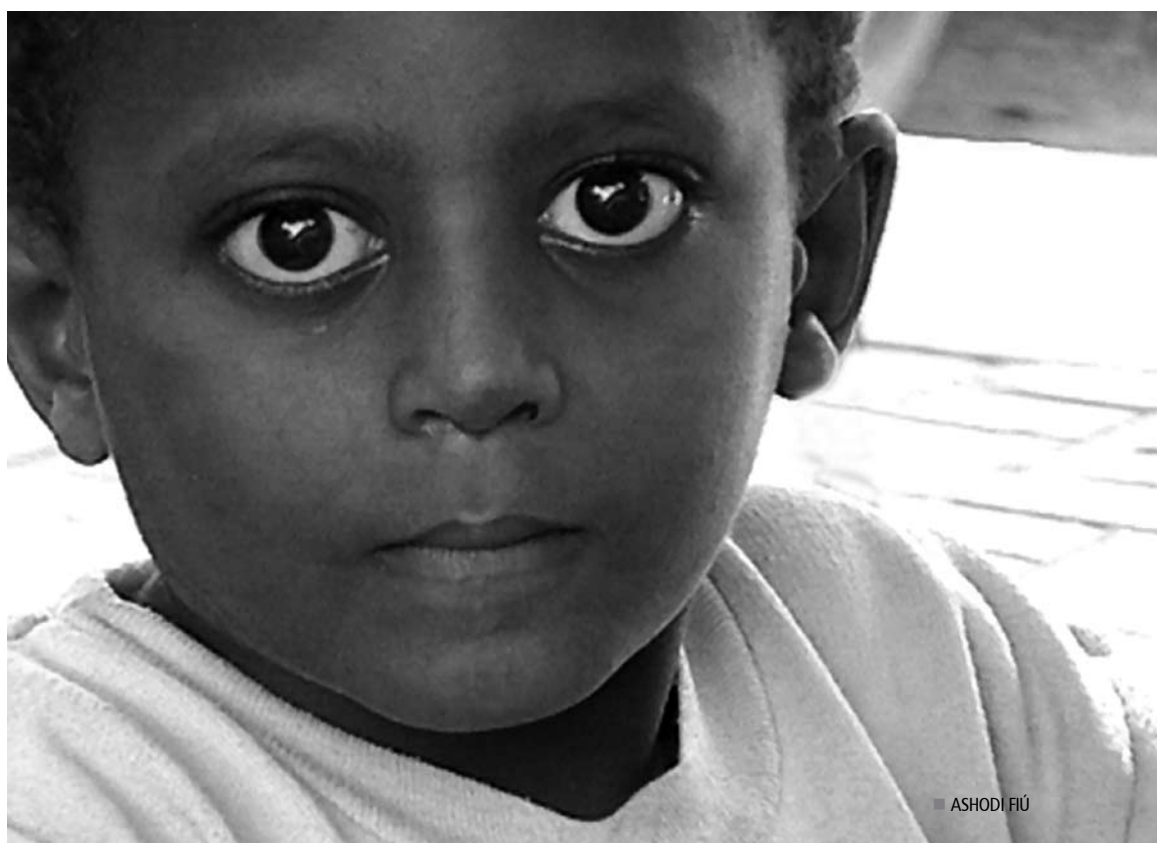
csak egy autogramot szeretnék, szabadkoztam. Wenders intett a pincérnek, az nem sokára egy pohárral és az étterem levélpapírával jelent meg. Könnyű olasz borral kínáltak. Megkérdezték, miért jöttem Jeruzsálembe. Hát, én csak fotóztatok, lódtítottam egy kicsit, mert bonyolult lett volna elmagyaráznom a közösségi szociális munka rejtjelmeit feltáró dokumentumfilm készítésének részleteit. (Fejemben folyamatosan angol szavak és mondatok cikáztak. Ez így is maradt aztán, további két hétig.) Az egyik kérdésre okéval válaszoltam.

Izrael állam megalakulásának 60. évfordulójára on-line fotópályázatot hirdetett a Kidma Magyarország Egyesület, *Pixrael - Minden szempontból Izrael* címmel. A több mint 2300 képből ötvennyolcat választott ki bemutatásra a Féner Tamás Prima Premisszima díjas fotóművész által vezetett zsűri. (...) Az „Arcok” kategóriában Kovács Bodor Sándor Palesztin pásztor című fotója kapta az első díjat, az „Élet” kategóriában szintén egy KBS kép, a Fürdőző palesztin fiúk Jerikóban, nyerte a másodikat. (...) A közönség is választhatott, Kovács Bodor Ashdodi fiú című képe kapta a legtöbb szavazatot. A budapesti Erzsébet téren, a Gödör Klub melletti sétányon rendezett szabadtéri kiállítás egy hónapig, június 28-ig lesz látható. Ezt követően a szervezők vidéki városokban szeretnék bemutatni a sok szempontból különlegesnek mondható anyagot.

pixrael.hu

■ ASHODI FIÚ

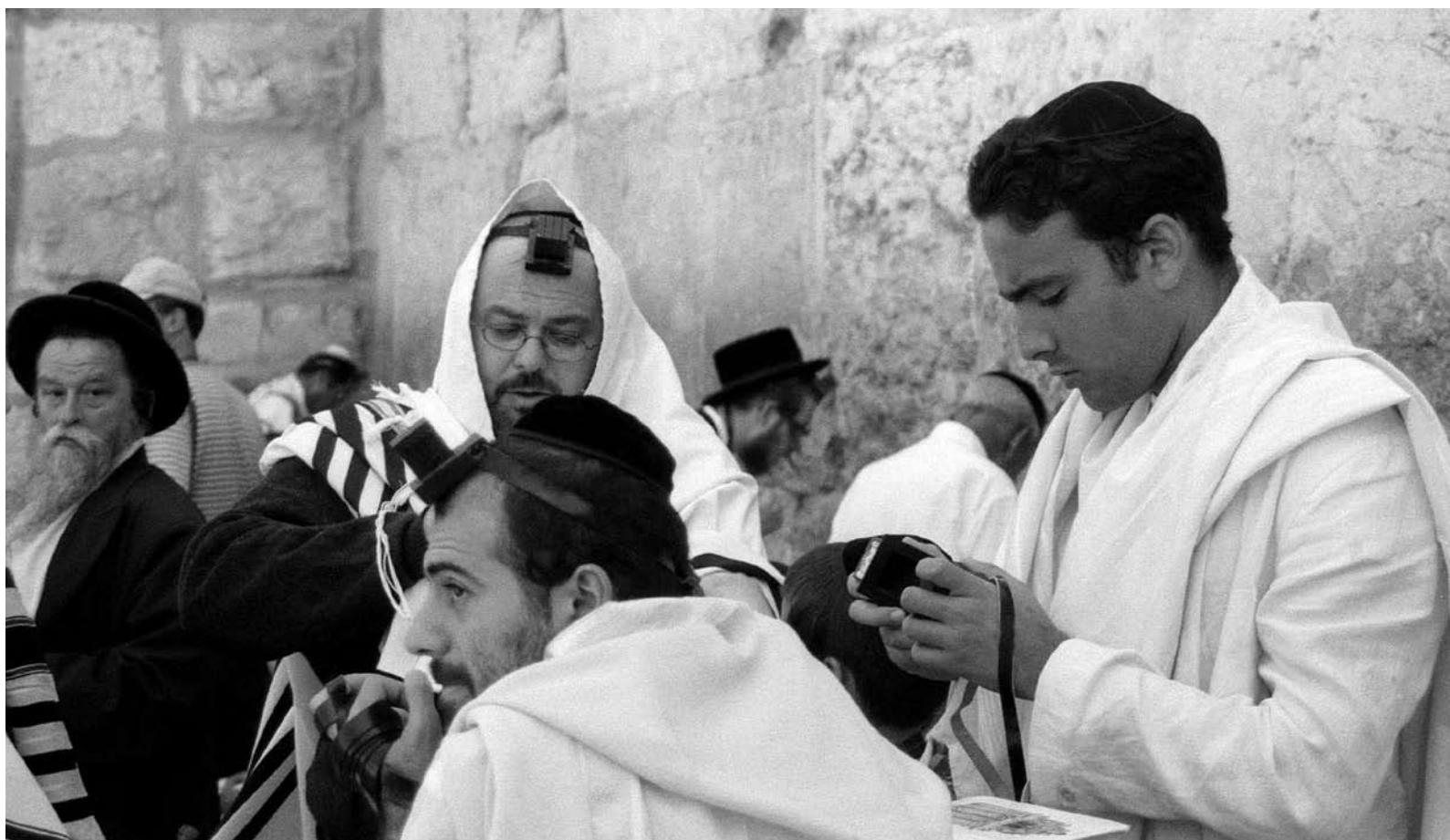
Tudom-e, honnan ered, kérdezte Wenders. Fogalmam sem volt. (És önöknek, kedves olvasóim?) Nos, amikor Henry Ford megalkotta az első futószalagot, ahonnan legördültek a legendás T-modellek, a szerelősor végén egy ember várakozott, akinek az volt a dolga, hogy az összeszerelt autót beindítsa, és a raktárba hajtson vele. Szóval, ha a motor beindult, ez az ember egy pecsétet nyomott a járművet kísérő okmányba. Történetesen német származású volt, Oscar Krausének hívták, pecsétjén nevének kezdő betűi álltak. Ez igazán szép történet, mondtam. És önök ismerik a hello szó jelentését? Egymásra néztek, a fejüket rázták. Honfiúi büszkeséggel belevágtam. Amikor egy magyar mérnök, bizonyos Puskás Tivadar az általa feltalált telefonközpontot szerelte New Yorkban, az amerikaiak minden mozdulatát fürkészve figyelték. Természetesen a munkatársai is magyarok voltak, úgyhogy amikor egy-egy újabb vonalat a központhoz kapcsoltak, beleszóltak a kagylóba. Hallod?- kérdezték a telefon másik végén. Így lett a „hallod” egy olyan nemzetközi szakszó, amely sokáig nélkülözhetetlen volt a világ összes telefonbeszélgetésében, és innen vált később a legnépszerűbb köszönési formává nyugaton. Perfect story, mondta Wim Wenders. Mosolyogtunk. Kaptam tőle egy szép rajzot.

Egy nap Berlinben... Így kezdődik Wenders legszébb filmjének forgatókönyve. A Berlin felett az eget azóta mindig ezzel a megőrzött mosollyal nézem.

* részlet egy készülő visszaemlékezésből

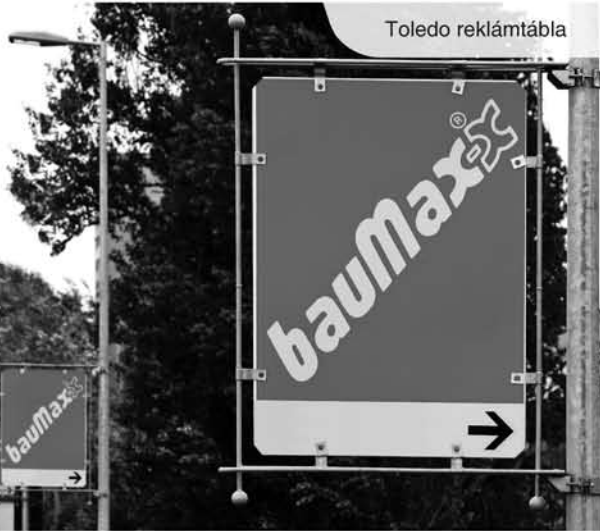
■ JERUZSÁLEM ÓVÁROS

KÖZTERÜLETI REKLÁMOK

Az ESMA Spanyol-Magyar Reklám Zrt. az 1989-es megalakulása óta médiatulajdonosként a közterületi reklámpiac egyik meghatározó szereplője.

A közterületi reklámpiacon piacvezető az oszlopreklám területén, különböző reklámfelületek tulajdonosa, értékesítője: óriásplakát, korlátreklám, utcabútor reklám, city light, padlóreklám, közterületi órák, Volánbusz pályaudvarok és buszok reklámjai az egész országban.

Toledo reklámtábla

Eskimo reklámtábla

Lengőkaros reklámtábla

Korlátreklám

Tetrabox

Volánbusz reklám

Közterületi óra

Óriásplakát

Miskolcon helyi képviselői irodát működtetünk, amely az északi országrészekén teszi lehetővé közterületi reklámeszközök kihelyezését az ÉMÁSZ Rt-vel kötött megállapodás alapján.

Kapcsolattartó: Horváth Judit
 E-mail: horvath.judit@esma.hu
 Cím: 3525 Miskolc, Kazinczy út 4/a., 1/5.
 Tel.: 46/509-523, Fax: 46/509-524

400,- Ft

